

**НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ
НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ
ПРИРОДОЗАЩИТНИ ОРГАНИЗАЦИИ
“ЕКОМРЕЖА БЪЛГАРИЯ”
ОБОБЩЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ**

София,
13-14 май 2011 г.
ИНТЕРПРЕД СТЦ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Андрей Ковачев, Вера Стаевска, Веселин Дробенов, Георги Стефанов, Даниел Попов, Драгомир Константинов, Ивайло Хлебаров, Илиян Илиев, Калина Павлова, Катерина Раковска, Любомира Колчева, Петко Ковачев, Петко Цветков, Пламен Атанасов, Снежка Каратотева, Тома Белев, Юлиана Лазова.

СЪДЪРЖАНИЕ:

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ	2
ПРЕДГОВОР	5
ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ТЕМАТИЧНИ РАБОТНИ ГРУПИ	8
Защитени зони	8
Промислени замърсявания	8
Битови отпадъци	9
Електронни отпадъци	9
Природни ресурси	9
НПО представители	10
ПРИОРИТЕТИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2014-2020 г.	11
Енергия и климат	11
Устойчива градска среда	12
Използване на еврофондовете за постигане на устойчиво развитие	13
Оценка на въздействието на околната среда (ОВОС)	14
Карти за природозащита	15
Гражданско участие	15
ИЗЛОЖЕНИЯ ОТ РАБОТНИТЕ ГРУПИ	16
ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ	16
ПРЕДЛОЖЕНИЯ	19
ПРОМИШЛЕНИ ЗАМЪРСЯВАНИЯ	19
Проблеми, принципни пропуски в политиките, казуси	19
Тенденции и рискове при настоящото състояние	20
Препоръки и предложения	20
БИТОВИ ОТПАДЪЦИ	21
Анализ и констатации	21
Препоръки за развитие на политиките	23
Препоръки за бъдещи съвместни действия на НПО	23
ЕЛЕКТРОННИ ОТПАДЪЦИ	24
Основни тенденции, обобщени от анализа на участниците	24
Препоръки	26
УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ	27
НПО ПРЕДСТАВИТЕЛИ	29
Основни тенденции, обобщени от анализа на участниците	30
Решения на Националната конференция по темата “НПО представители”	33
ПРИОРИТЕТИ ЗА ОКОЛНА СРЕДА ЗА ПРОГРАМНИЯ ПЕРИОД 2014-2020 г.	34
Анализ и констатации	34
Препоръки	34
ЕНЕРГИЯ И КЛИМАТ	36
Препоръки	36

УСТОЙЧИВА ГРАДСКА СРЕДА	38
Констатации	38
Решения, предложения	38
В областта на устойчива градска среда конкретно беше предложено	39
ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕВРОФОНДОВЕТЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	40
Констатации	40
Решения, предложения	41
ОВОС	42
Специфични проблеми с Оценките за съвместимост с Натура 2000	43
КАРТИ ЗА ПРИРОДОЗАЩИТА	43
Примерни “лоши” критерии	44
Примерни “добри” критерии	44
Функциите на сайта с картата ще включват	44
ИЗЛОЖЕНИЯ ОТ ТЕМАТИЧНИ ПЛЕНАРНИ ДИСКУСИИ	45
Гражданско участие	45
ПРОЦЕСИ И АКТЬОРИ В ПРИРОДОЗАЩИТНАТА ОБЩНОСТ	48
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	49
АНЕКСИ	50
АНЕКС 1. Списък на участниците	50
АНЕКС 2. Списък на презентаторите и фасилитаторите от дискусиите	53
АНЕКС 3. Дискусионен материал “ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР, ЕКО-ОБЩНОСТТА, И РОЛЯТА НА БЛУЛИНК”	54

ПРЕДГОВОР

Ние, представители на 92 природозащитни организации от България, се събрахме в София и след 9-годишно прекъсване възобновихме годишните национални срещи на гражданската природозащитна общност в страната.

Националната конференция на природозащитните организации в България се проведе на 13 и 14 май 2011 г. в сградата на Интерпед, София. Бяха представени ретроспективни презентации по 3 теми (биоразнообразие, успешни граждански кампании кампании, отпадьци), проведоха се 3 пленарни и 12 тематични работни сесии.

Конференцията е част от проекта “Екомрежа България – природозащита чрез работа в мрежа и комуникация по проблеми като опазване на защитени зони, вредни емисии и битови отпадьци”. Той се осъществява в сътрудничество между три организации – Фондация БлуЛинк, Българска фондация “Биоразнообразие” и Лайбниц институт за регионална география в Лайпциг, с финансовото съдействие на Германската фондация за околна среда DBU. На конференцията взеха активно участие и представители на заинтересовани страни извън организациите от екологичната общност: Институт “Отворено общество”, Национално сдружение на общините в Република България, Сдружение “Болкан Асист”, Международно сдружение “Елиас Канети”, Българската платформа за международно развитие, Българският център за нестопанско право, Европейският институт по труда и др.

Участниците изразяват принципното си неодобрение към отказа на МОСВ, МРРБ, МТИТС, МИЕТ и Столична община да излъчат упълномощени представители за участие на експертно ниво в работните групи на Националната конференция.

През периода след последната национална среща се случиха важни за България и света събития:

- България стана пълноправен член на Европейския съюз. Като резултат страната ни се включи в общоевропейската мрежа от защитени зони Натура 2000, покриваща приблизително 34% от територията ѝ. ЕС осигури финансиране на различни програми в рамките на 7 милиарда евро по линия на структурните фондове и 6 милиарда евро по линия на Общата селскостопанска политика. Участниците смятат, че използването на европейските фондове в България на практика не цели по никакъв начин устойчиво развитие и природосъобразни публични политики.
- Климатичните промени станаха факт и човечеството вече започна да се подготвя за адаптация, демонстрирайки неспособността си да се справи с проблема. Никакви смислени договорености по проблемите, свързани с климатичните промени, не бяха постигнати на срещите на върха нито в Копенхаген през 2009, нито в Канкун през 2010 г.
- Свидетели сме на тотален отказ от поемане на отговорност и липса на диалог с българското общество от ресорните министерства (МОСВ и МРРБ) относно грубите посегателства върху българската природа през периода 2003-2009: презастрояването на Черноморието и планинските курорти, замяната на горски територии и пр.
- През 2008 г. светът влезе във финансова криза, която помете не само жизнения стандарт на милиони хора, но и промени разбиранията за провеждане на икономически политики и управление на национални и международни структури. Цели държави

в ЕС бяха тежко засегнати от кризата – Гърция, Ирландия, Португалия, Испания. България се оказа една от най-пострадалите страни.

- Свидетели сме на безпрецедентни протести в Близкия изток и Северна Африка, в Европа и САЩ, гори в Русия, свързани с искания за промяна на политическото статукво и социалните политики.
- Загубата на биоразнообразие в света продължава със страшна скорост и прекратяването на този процес през 2010 г. не се случи.
- Европа преживя две газови кризи, породени от напрежения между страни извън ЕС – Русия и Украйна, и разбира, че трябва да има обща енергийна стратегия и политика, за да гарантира сигурността си.
- Отбелязахме 20-та, а след това и 25-та годишнина от най-голямата индустриална катастрофа в света – на Чернобилската АЕЦ.
- Япония и светът бяха потресени от катастрофата в АЕЦ “Фукушима – 1”, която поставя началото на преосмисляне на ядрената енергетика в глобален мащаб. Преди това Мексиканският залив се превърна в арена на най-големия нефтен разлив, който има и ще има ужасяващи последици за региона и за Атлантика, а вероятно и за световния климат.
- В същото време една от най-бързо развиващите се индустрии стана тази на възобновяемите енергийни източници; Европа заговори и започна да финансира, макар и все още недостатъчно, “зелените” работни места като отговор на кризата.
- ЕС си поставя все по-амбициозни цели за развитие до 2050 г., с междинни цели за 2020 г., но тежката бюрократична машина в Брюксел и в страните-членки не дава повод за оптимизъм, че тези цели могат да бъдат постигнати.
- Маскирано зад политическо многообразие, в България на власт трайно се настани управление, обвинявано във връзки с мафията, а страната попадна под тежка руска политическа и енергийна зависимост.
- Екологичната общност беше основен двигател на трудните процеси по дефиниране и одобряване на мрежата от зони по Натура 2000 в България, приемането на Закон за биологичното разнообразие и обявяването на нови защитени територии (ПП “Беласица”).
- Във връзка с опазването на националните природни територии се породиха спонтанно няколко ключови граждански кампании, подкрепени и от НПО – “Да спасим Иракли”, “Граждани за Рила”, “Да спасим Странджа”. По-късно тези инициативи дадоха начало на екологични обединения на неформални граждански групи и НПО. Ключов пример в това отношение е коалиция “За да остане природа в България”.
- След 2002 г. и до момента, въпреки силните граждански протести, се осъществяват проекти за застрояване в Рила и Пирин (ски курорти, пътища и др.), които нарушават българското и международното законодателство, по отношение на плановете за управление на националните паркове “Пирин” и “Рила”. Застрояването е заплахата и за природните паркове “Витоша”, “Странджа” и “Сините камъни”, и за множество защитени зони от Натура 2000. Тези негативни процеси бяха благоприятствани от действията на фалшиви “екологични НПО”, защитаващи инвеститорски интереси.
- През 2010 г. в страната беше постигнат успех на граждански групи от целия спек-

тър на обществения живот по ключов за хората проблем, какъвто е отглеждането на ГМО. Този случай свидетелства, че гражданското общество в България продължава да се формира и защитава интересите си, въпреки действията и на държавата. Мълчанието за постигнатия граждански успех доказва също, че събуждането на гражданската съвест целенасочено не се представя като фактор в развитието на българското общество.

- Въпреки номинално утвърдените принципи за устойчивостта на екосистемни услуги в новия закон за горите и започналия процес по сертификация, преобладават порочните практики при управлението на природните ресурси, особено по отношение на горите, водите и подземните богатства. Щети за държавата в особено големи размери се наблюдават в резултат на замени, приватизация и смяна на статута на гори и земеделски земи. Огромен проблем е и практически безплатното и незапарно отдаване на правата за ползване на всички природни ресурси.
- Националната програма за управление на дейностите по отпадъците за периода 2009-2013 г. продължава да не дава никакви резултати (към 2009 г. 0% рециклиране, 100% депониране на отпадъците).
- Според социологическите изследвания, когато се обсъжда опазването на природата, екологичните НПО и граждански инициативи разполагат с най-голяма обществена подкрепа в сравнение с другите заинтересовани лица (администрация, бизнес и др.). Също така екологичните организации са най-разпознаваеми сред всички актьори на гражданското общество.

С оглед гореизложеното и:

1. като отчитаме посочените и много други процеси, тенденции и факти;
2. като отчитаме, че е необходимо гласът на гражданите и гражданските организации да се чува по-добре от институциите, а механизмите за реалното им участие в изготвянето и прилагането на политиките да бъдат ефективни и прозрачни;
3. като отбелязваме необходимостта от спешни действия за изграждане на една нова, човечна и “зелена” визия за България;
4. като приемаме за възможно изграждането на нова политическа и обществена култура на управление и развитие на страната ни;
5. като заявяваме твърдата си подкрепа за европейския път на България и вярваме, че една нова Европа на гражданите е възможна;
6. като подчертаваме за пореден път важността от спазването на международните ангажменти, свързани с опазването на природата и биоразнообразието, борбата с климатичните промени и устойчивото ползване на природните ресурси;
7. като отчитаме слабостите на страната ни като член на ЕС и вярваме във възможностите за по-пълноценно и по-успешно за страната ни членство;
8. като отбелязваме важността на процесите на реформи в ЕС – Европа 2020, Общата селскостопанска политика, кохезионната политика на ЕС и европейската енергийна политика, и т.н.

Ние стигнахме до следните изводи и предложения за действие, с които се обръщаме към институциите на правителството, местното самоуправление и към българското общество.

ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ТЕМАТИЧНИ РАБОТНИ ГРУПИ

ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

1. Създаване на самостоятелна държавна агенция за опазване на природата, включително отговаряща и за управление на защитените територии и зони и осигуряваща съгласуване на ресорните министерства.
2. Създаване на специализирани администрации на защитените зони, включително чрез разнообразяване на схемите с използване на капацитета на местните власти, НПО и бизнеса.
3. Разработване и приемане на Национална устройствена схема и Национална устройствена схема на черноморското крайбрежие.
4. Въвеждане на действащи механизми за плащане на екосистемни услуги.
5. Създаване на специализиран държавен екологичен фонд, насочен към опазването на природата, основан на средства от приватизирането на държавната собственост и плащанията за екосистемни услуги на държавните имоти по примера на DBU.
6. Създаване на механизми, включително специализиран фонд, за подпомагане на усилията на НПО за опазване на българската природа. Реализиране на програми за обучение на НПО и създаване на лидери с цел увеличаване на капацитета на организациите за опазване на природата.

ПРОМИШЛЕНИ ЗАМЪРСЯВАНИЯ

1. Осъществяване до края на 2013 г. на детайлно проучване на здравното състояние на населението и елементите на околната среда в горещите екологични точки (последните са от 2005 г.)
2. Предприемане на необходимите мерки за възстановяване на качеството на околната среда – рекултивация на замърсени земи, прочистване на утайки на водни тела, съдържащи вредни вещества, до края на 2020 г.
3. Рестриктивен режим по отношение на нови инвестиционни предложения в горещите екологични точки – прилагане на Принципа на предпазливостта.
4. При системно (6 месеца в годината) неспазване на условията по комплексното разрешително, спиране на дейността до установяване на възможността на предприятието да работи в рамките на разрешителното в съответствие с чл. 121 ал. 3 от ЗООС.
5. Възстановяване на отменената [Наредба 7/1992 на МЗ](#) за здравната защита на селищната среда при инсталации и съоръжения, подлежащи на комплексно разрешително.
6. Определяне на санкции за институциите, които са отговорни за налагането на гореописаните мерки, при неизпълнението на ангажимента им пред обществото.

Инициране на обществена дискусия относно застраховане на местната общност/[общности срещу авария от страна на инвеститора](#) и практика за оценка и [компенсиране за пропуснати ползи](#) при замърсени компоненти на околната среда.

БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

1. До 2020 г. да се достигне ниво на рециклиране от 60% от всички битови отпадъци в страната.
2. Въвеждане на задължително разделно събиране близо до източника, включително на биоразградимите битови отпадъци, с включване на клошарите в системата за разделно събиране и на забрана за депониране и изгаряне на рециклируеми материали.
3. Въвеждане на система, при която определянето на такса смет да се извършва на база изхвърляното количество отпадъци, както и на високи такси за депониране и изгаряне.
4. Да се въведе ИСО стандартизирана оценка на жизнения цикъл на отпадъците.
5. Да се постигне консенсус за въвеждането на подхода “нулеви отпадъци” в политиката по управление на битовите отпадъци.

ЕЛЕКТРОННИ ОТПАДЪЦИ

1. Законът за управление на отпадъците да осигури широк спектър от възможности за предаване на отпадъците от гражданите, с цел постигане на максимална събираемост.
2. Регулирането на площадките за електронни отпадъци да не е обвързано с общите устройствени планове на общините (ОУП) поради слабо покритие на приетите ОУП.
3. С цел гарантиране здравето на служители и граждани в закона да залегне задължителен регулярен мониторинг от контролните органи по места върху законността на площадките, която да се оценява според ясни и обновени критерии и изисквания към площадките, които да включват задължително ползване на съвременни технологии.
4. Обвързване на закона с допълнения и изменения на свързани закони – ЗУТ, ЗБУТ, Закон за защита на конкуренцията, НК.
5. Да се гарантират механизми за предоставяне на прозрачност и отчетност на разходването на продуктовете такси за електронно и електрическо оборудване.
6. Процент от продуктовете такси да се използва за фонд за проекти на НПО за информационни дейности и за граждански мониторинг.

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

1. Народното събрание спешно да подготви и приеме национален стратегически документ, определящ политиката за опазване и устойчиво ползване на природните ресурси. В неговите задължения е и приемането на специални закони, посветени на пещерите и опазването на ландшафта.
2. Министерският съвет трябва да приеме актуално остойностяване на всички ползвани публични природни ресурси, включително и на екосистемните услуги, оказвани от горите, водните площи и земеделските земи. Да се извърши преразглеждане на всички концесии и групи права на ползвания с цел въвеждане на реалните цени на ползваните ресурси и заплащане за ползваните екосистемни услуги.
3. Недостатъчният капацитет за контрол върху ползването и опазването на природните ресурси от страна на изпълнителната власт може да се неутрализира чрез не-

говата диверсификация, включително чрез прехвърляне (аутсорсинг) на негържавни субекти като НПО и бизнеса. Това би създало конкуренция и би премахнало съществуващата корупция при реализирането на контрола. Един гържавен или общински орган е лесно да бъде корумпиран, но когато едно ползване може да бъде контролирано от няколко органа, тогава корупцията е безсмислена – не може да купиш всички. Ползвания на ресурси, които не могат да бъдат ефективно измервани и контролирани, не трябва да бъдат отгавани.

4. Изпълнителната власт трябва да се откаже от финансиране и субсидиране на добивната индустрия от национални и европейски източници на средства до въвеждането на реални цени и реално измерване на ползваните природни ресурси.
5. Законодателната власт носи отговорността за въвеждане във всички ресурсни закони на следните принципи:
  - потребителят плаща – всеки, който ползва природен ресурс за своята икономическа дейност, трябва да го заплаща на собственика му;
  - замърсителят плаща;
  - въвеждане на плащане на екосистемните услуги, които благоприятстват стопанските дейности;
  - при ползването на възобновяеми природни ресурси да се поощрява ползването, което води до най-бързо възстановяване на ресурса.

НПО ПРЕДСТАВИТЕЛИ

1. Отхвърляне на едностранно въведените регламенти на МОСВ за избор на НПО представители поради непрозрачност и нелегитимност.
2. Отпращане на покана към МОСВ за обсъждане на единен механизъм, основаващ се на прозрачна и демократична вътрешна селекция на НПО общността за нейните представители в структурите на гържавните институции, по образеца на нейния утвърден механизъм за вътрешни онлайн избори за НПО представителство – <http://www.vote.bluelink.net/>
3. НПО настояват за официално утвърждаване на единния механизъм за всички комитети, свързани с околната среда, независимо от това към кое министерството са сформирани - включително, но не само, МЗХ, МРРБ, МЗ, МТИТС.
4. НПО настояват за регламентиране на единен механизъм и критерии в правителството за избор на НПО представители, както и за представители в консултативните комисии към местната власт.
5. Консултативният съвет към механизма www.vote.bluelink.net ще изработи и постави на гласуване чрез www.vote.bluelink.net обновени вътрешни правила за функциониране на НПО представителството на екологичната общност.
6. Екологичните организации ще предприемат стъпки за координация с всички заинтересовани НПО и граждански обединения, включително извън екообщността, за широко ползване на онлайн гласуването и за подкрепа по регламентиране на единен механизъм в правителството за избор на НПО представители.

ПРИОРИТЕТИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2014-2020 г.

1. Опазването на биоразнообразието да бъде включено задължително като приоритет за национална и европейска финансова подкрепа.
2. Да се заложи подпомагане включването на НПО за осъществяване на дейността за опазване на околната среда – по приоритета за Техническа помощ (понастоящем приоритетна ос 4) на ОПОС.
3. Да се предвиди включване на финансиране и на меки мерки (напр. информационни кампании), включително по Натура 2000, системи по разделяне и оползотворяване на отпадъците; обмен и промотиране и ползване опита на групи ЕС гържави. Да се сложи акцент върху дейности, свързани с широкомащабно и непрекъснато екологично образование (включително за адаптиране към климатичните изменения, гр.).
4. Да се обвърже предоставянето на финансиране на проекти с приноса им по отношение на хоризонталните политики (включително да се обвърже с приноса към намаляване изменението на климата). Да се заложи конкретно изискване всички финансирани по ОПОС проекти да имат разработена и одобрена оценка за енергийна ефективност и ВЕИ (т.е. да отговарят на конкретно разписаните изисквания). Да се включат ясни индикатори за измерването на ефекта.
5. Да се разнообразят възможните механизми за съфинансиране от страна на НПО при участие в ОПОС (за да се направи възможно реалното им включване) – например чрез нисколихвени заеми и гр.

ЕНЕРГИЯ И КЛИМАТ

1. Да се набляга на изграждането на малки ВЕИ мощности в урбанизирани територии, без конфликт с околната среда, които водят до енергийна независимост на общности, населени места и фирми и отделни граждани (семејства). С този подход е възможно да постигнем по-високи цели от 16% ВЕИ до 2020 г. (например 25-26%), което се основава на мерките и действията на Road Map 2050 на ЕК, и многото групи доклади и проучвания, които ясно потвърждават, че е възможно до 2050 г. да намалим емисиите си с 95% и да преминем изцяло към алтернативни възобновяеми енергийни източници.
2. Критично необходимо е гържавните структури да изработят планове (стратегии) за адаптация към промените в климата на всички нива, но най-вече в секторите земеделие, биоразнообразие, гори, води, човешки дейности и заплахите за хората. Тези планове трябва да включват широко експертно мнение при тяхното изготвяне, срокове за постигане на целите и резултатите в тях, както и период на ревизия и контрол от страна на гражданските структури, бизнеса и научните среди.
3. Участниците в конференцията смятат, че България може да направи необходимия преход и бърз скок сега към днешната дата и да пропусне икономическия модел, базиран на изкопаеми горива от развитите страни. Така страната ще премине изцяло към нови нисковъглеродни технологии и решения на всички нива, което ще направи българската икономика конкурентоспособна, добре функционираща и на поносима цена ще успеем да се справим с предизвикателствата от промените в климата и да из-

лезем от дълбоката криза, обхванала държавата и икономиката през последните две десетилетия. Другата причина това да се случи ще бъдат нормативни ограничения и стимули от страна на европейските и глобалните структури и на практика след 10–20 години ще трябва да се налага този преход чрез други механизми, тъй като на България ще ѝ е невъзможно да постигне тези цели и отново ще се озове на дъното на страните с успешни икономически модели.

- Участниците в конференцията не подкрепят изграждането на АЕЦ, Carbon Capture and Storage технологии за улавянето на CO₂, добива на шистов газ, както и сегашния модел на търговията с емисии, не включващ улавянето на CO₂ от екосистемите. Тези инвестиции и механизми не дават практически решения за справяне с промените в климата. Освен това АЕЦ, CCS и добивът на шистов газ са скъпи и носят огромни рискове за природата и хората. Търговията с емисии показва огромни слабости и се разглежда като потенциален финансов балон от рода на “гот-комите” или ипотечния балон.
- Участниците в конференцията смятат, че мерките за повишаване на енергийната ефективност на всички нива сред населението (жилищен сектор, транспорт и т.н.), както и в икономиката са приоритетни, и едва след тях идват плановете за нови ВЕИ мощности или изграждането на ненужни конвенционални мощности, базирани на изкопаеми горива и атомна енергия. Замяната на мощностите на уран, въглища, нефт и газ е процес, който може да се осъществи плавно до 2050 г. и никои не очаква, че това е въпрос на “една нощ”.

УСТОЙЧИВА ГРАДСКА СРЕДА

- Да се провеждат обществени обсъждания за бъдещи промени в градоустройствените плановете, преди да се започне изготвянето на такива. Мнението на гражданите да се взема под внимание при направата на тези плановете и това да е ясно регламентирано в закона, а да не зависи от субективната оценка на отделни лица в градската администрация.
- Да се изготвят предложения за промени в Закона за устройство на територията с цел гарантиране в съда на правото да се обжалват устройствените плановете
- Да се считат за заинтересована страна неправителствените организации с предмет на дейност, свързан с градоустройството, екологията и т.н.
- Да се считат за заинтересована страна гражданите – живеещи през улица спрямо предвидено ново застрояване (това право понастоящем не е гарантирано).
- Да се допускат промени на плановете за вече изградени части от града само след положително становище от проведено обществено обсъждане.
- Когато се планира развитието на града, да се прави с цел запазване на културно-историческото наследство и характерния облик на населеното място, чрез изработване на ясни критерии за съответствие за всички елементи на градската среда, включително и озеленяването. Да се предвиждат достатъчно средства в бюджетите на общините за тази цел.
- Да се осъществи на практика заложената в ЗУТ взаимобвързаност между устройствените схеми и плановете, плановете за развитие и бюджетите на общините, за да има реалистични плановете с ясна програма за реализацията им. Така ще се ограничи

значително необходимостта от непрекъснати промени в съответните неприложими градоустройствените плановете и ще се намали корупцията, тъй като, бивайки нежелани, промените в тях най-често се допускат на тъмно и се реализират посредством корупционни практики. В тази връзка от първостепенна важност е да има отчетност и контрол за изпълнението и прилагането на градоустройствените плановете и за сроковете, в които става това.

- В Националната стратегия за развитие да бъде интегрирана схема от всички секторни политики и да преработва към националната комплексна устройствена схема. По градове да се правят обсъждания с жителите им, чиито виждане за това какво искат да се случи с техния град да бъдат решаващи.
- Законът за етажната собственост да бъде променен, така че да бъдат улеснени гражданите да използват покривите на сградите за поставянето на соларни панели, а всички новопостроени сгради да отговарят до максимална степен на характеристиките на пасивни сгради.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕВРОФОНДОВЕТЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Общият принцип при използването на европейските средства трябва да бъде: “Обществените средства – само за обществени проекти и за екосистемни плащания”.

- Препоръките от Доклад – 2010 на КУПФЕС¹ да влязат и като позиции на природозащитните НПО за подобряване работата по използване на европарите.
- Да бъдат създадени и прилагани критерии за устойчивост на еврофондовете, които да включват:
  - екологичните политики;
  - зелени работни места;
  - подкрепа за ВЕИ и ЕЕ;
  - ЕЕ оценка на всички проекти;
  - зелени обществени поръчки;
  - по-малко на брой и по-фокусирани цели;
  - интегрирано управление на градските и крайградските зони и интегриран подход при финансирането на тези територии.
- Необходим е всеобхватен граждански мониторинг – от началото на процесите до техния завършек, а не само за конкретни корупционни или други “лоши” схеми. Сегашното състояние на АФКОС като структура, подчинена на министъра на вътрешните работи, е проблематично и пречи за разкриване на корупционни и други “лоши” практики.
- За да се избегне повторение на грешките, трябва да се приемат няколко елементарни принципа:
  - За следващия период се планират средства съобразно постигнатото текущо усвояване.
  - Децентрализацията на функциите по управлението на еврофондовете се разби-

1. <http://fesbg.org/node/162>

ра еднозначно. Трябва да се дават повече права за управление на програми, мерки и т.н. на партньорите – НПО, бизнеса и т.н.

- Да се допуска финансиране на европроекти на бенефициенти, съобразено със съществуващия им капацитет (пропорционално на досега администрираното от тях).
5. Улесняване достъпа на НПО до финансова подкрепа чрез опростяване на административните изисквания до минимума в ЕС.
  6. Необходимо е проактивно участие на гражданския сектор в програмирането за 2014 – 2020 г.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА (ОВОС)

1. Съществуващата практика по ОВОС в България трябва да се актуализира, за да отговаря на европейските стандарти по отношение на прилагането на принципа на предпазливост (оценка на риска от вероятни въздействия), и да не позволява заобикаляне или неприлагане на правилата за осъществяване на обществени обсъждания и консултации.
2. Процедурата по ОВОС трябва да осигури качествена оценка на положителните ефекти при неосъществяване на инвестиционното намерение (т.нар. нулева алтернатива), както и пълноценното разглеждане на алтернативи относно технологии и местоположение.
3. Необходимо е промяна на системата и въвеждане на независима структура за потвърждаване на резултатите от оценката на въздействията и риска. Досегашната практика в България е докладите по ОВОС, докладите по Екологична оценка и докладите по съвместимост с Натура 2000 да се възлагат от инвеститора на наети пряко от него “независими” експерти. Тя е порочна и при специфичните български условия води до узаконена корупция и до необективни доклади в полза на инвеститора.
4. Необходимо е гарантирането на достъпа и сигурността на гражданите при дискусии по инвестиционни предложения, осигуряване на достатъчен период за консултации и създаване на правила за отчитане на становищата, подготвени по съгласувателната процедура.
5. За по-добра публичност настояваме заседанията на ВЕЕС да са отворени за присъствие, съществено да се увеличи броят на представителите на НПО в различните структури в процеса на вземане на решения по ОВОС.
6. Необходимо е да се въведе механизъм за контрол и санкции за изготвилите некачествен ОВОС, който да задължава инвеститорите и контролните институции (РИОСВ и МОСВ) за мерки относно конфликт на интереси.
7. Да се създаде нова процедура по ОВОС, чрез която да се отменят издадени разрешения при несъответствие на предвижданията за въздействие и изпълнение на условията в докладите по ОВОС. Да се въведе специален текст в ЗООС, който да урежда възстановяване от инвеститора на нанесените щети и пропуснатите ползи по силата на Закона за екологичната отговорност.
8. Необходимо е да се създаде единен електронен регистър към страницата на МОСВ с текущите процедури по ОВОС, ОС и ЕО, който да включва и решенията по тях, както и архив на предишни такива.

КАРТИ ЗА ПРИРОДОЗАЩИТА

1. За да се улесняват гражданите в достъпа им до публична информация за заплахите и процесите по опазване на околната среда в България, са необходими карти в лесен за ползване визуален вид, широко достъпни, включително в онлайн формати.
7. Необходимо е отговорните по темата институции да гарантират проследяването на получените от тях граждански сигнали, включително подадените чрез онлайн карти.
3. По проект “Екомрежа България – Природозащита чрез работа в мрежа и комуникация по проблеми като опазване на защитени зони, вредни емисии и битови отпадъци” ще бъде създадена интерактивна онлайн екологична карта на България с основна визуална информация по целевите теми защитени територии, промишлени замърсявания и битови отпадъци. Предвижда се тази карта да бъде осъществена на платформа с отворен код, ще има възможност за непрекъснато допълване и редактиране на съдържанието от регистрираните потребители. Ще има филтрация по “добри” и “лоши” критерии, според която ще се визуализират определени категории обекти. С тези функционалности онлайн картата ще осигури висока публичност на актуалното състояние на околната среда в България и възможности за съвместни действия по конкретни случаи на заинтересованите страни..
4. България изостава в поетите ангажменти по изпълнението на Директивата INSPIRE, по силата на която българските институции трябва да осигурят публичен достъп до наличните си картографски данни в единен формат, който да гарантира спазване на изискванията на Закона за личните данни и да позволи генериране на приходи.
5. Участниците в конференцията установиха, че е необходим единен геопортал, който да обединява създадените различни картографски ресурси, включително с връзки към карти, подготвени от НПО и други недържавни заинтересовани страни.

ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

1. Да се осигури достъпът и участието на НПО и гражданите в процесите на създаване на политики.
2. Да се подобрят процедурите, времето и достъпът до участието на НПО и граждани в обществени дискусии и консултативни процеси по отношение на изпълнението и последващия контрол и мониторинг върху изпълнението на политиките и работата на администрацията.
3. Разработените от Министерския съвет правила за обществени консултации да се подложат на обществено обсъждане и след това да се приемат и прилагат задължително от всички структури на държавната администрация с НПО и граждани, за да са единни, прозрачни и демократични, като включително предвиждат механизми за гарантирана обратна връзка към гражданите (например да се предоставят удачни и съвременни методи на информирането им, като напр. RSS, електронни съобщения по мейлинг листи и др.) Задължителният им характер е необходимо да се включи в предстоящия Закон за нормативните актове.
4. Да се създаде тематичен прозрачно управляван фонд за подкрепа усилията на НПО за опазване на българската природа, който да подпомага и подобрява капацитета на гражданския сектор за опазване на природата.

5. Да се създадат прозрачни контролни механизми, включващи гражданите, които да гарантират прозрачност и отчетност както по отношение ефективността от работата на администрацията, така и по независимостта и дейността на правораздавателните органи.

ИЗЛОЖЕНИЯ ОТ РАБОТНИТЕ ГРУПИ

ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

В рамките на пленарната сесия и специализираната дискусия всички оценки и предложения, свързани с опазването на биологичното разнообразие, защитените територии и защитените зони и ролята на екологичните НПО в тази област бяха групирани в няколко основни теми, представени тук.

Основните усилия на природозащитните организации за периода от миналата национална среща бяха насочени към изграждане на адекватна система от защитени зони Натура 2000 в България. Като най-голям успех се идентифицира изграждането на мрежата Натура 2000, извършено на основата на проучванията и предложенията на НПО и достигането на нейния размер до 35% от националната територия. В рамките на тези усилия бяха усъвършенствани законодателството и научната основа за мрежата, включително Законът за биологичното разнообразие, като бяха разработени ръководства за определяне на типовете природни местообитания, за разработване на планове за управление на защитени зони от Натура 2000, за финансиране на Натура 2000, за прилагане на оценки за съвместимост и за управление на горите в Натура 2000.

Нашата дейност не би могла да съществува без наличието на ясна обществена подкрепа за опазването на природата, която се изрази в организирането и събирането на подписки срещу промени в ЗЗТ и ЗБР (2005) – 15 000 души; за спиране на незаконното строителство в Странджа (2006) – 18 000 души; срещу намаляване покритието на Натура 2000 (2007) – 50 000 души; “За да остане природа в България” (2007) – 48 000 души; за защита на черноморското крайбрежие (2007) – 30 000 души; за защита на Иракли (2008) – 17 000 души; срещу незаконното застрояване на Рила (2008) – 170 000 души; срещу застрояването на Природен парк “Витоша” (2009) – 40 000 души; подписка за опазването на горите (2010) – 75 000 души и подписка срещу ГМО (2010) – 16 000 души. Обществената подкрепа се изрази и в множество шествия, протести, флаш-мобове, с цел спирането на застрояването на защитените територии и зони.

1. Освен изграждането на мрежата Натура 2000 у нас, като успехи на дейността на екологичните НПО бяха посочени:
  - Съхраняването на Природен парк “Странджа” като защитена територия.
  - Спиране на порочната система на замены в горите и земите и тяхното застрояване.
  - Спиране на либерализирането на режимите за ГМО.
  - Забавяне на процеса и темпа на застрояване на защитените територии и зони.
  - Обявяване на няколко защитени територии, вкл. Природен парк Беласица.
  - Създаване и прилагане на първите планове за управление на видове.

- Създаване на мрежа от работещи посетителски и информационни природозащитни центрове.
- Съхраняване от изчезване на няколко вида.
- Изработване на над 20 плана за управление на защитени територии и зони.
- Създаване на работещи модели за регионално развитие, съобразяващо се с природата.
- Изграждането на Спасителния център за диви животни и CITES центъра в Стара Загора.
- Организиране на първите възстановявания на реки, блата, ливади и т.н.
- Гласът на екологичните НПО се чува в Европейския съюз и неговите структури.
- В резултат на НПО инициативите гържавата и общините поеха сериозни ангажменти по управление и възстановяване на природата и природните ресурси, включително:
  - сертификацията на гори – 217 000 ха до момента;
  - защитата и възстановяването на влажните зони по реките Дунав и Марица, и Черноморието;
  - спиране на изземването на инертни материали от речните легла и строителството на ВЕЦ в защитените зони;
  - осигуряване на средства за опазване на природата в оперативните програми и ПРСР.

Със съжаление всички участници в националната конференция определеха факта, че най-значимите успехи в областта на опазване на биологичното разнообразие са постигнати вследствие на натиска върху българските гържавни институции от страна на ЕС (включително и финансов) и уличния натиск.

2. Като основни неуспехи в нашата работа за последните 9 години се определеха:
  - Процесът на застрояване на Национален парк “Пирин” продължава.
  - Незаконните строежи край Иракли, Варвара, Паничище, Богрост, Калиакра, Витоша все още са факт.
  - Няма нито един осъден за увреждане на защитени територии и зони.
  - Зоните “Рила буфер” и “Калиакра” все още не са част от Натура 2000.
  - Над 10 плана за управление на защитени територии все още не са приети.
  - Процесът на обявяване на нови защитени територии практически е спрял от 10 години.
  - Увреждането и застрояването на защитените зони все още продължават.
  - Представителите на НПО в управляващия орган на ПУДООС на МОСВ бяха заменени с представители на бизнеса.
3. Като най-актуални бяха идентифицирани следните проблеми:
  - Липса на единна и обща национална политика, свързани с Натура 2000.
  - Недостатъчен капацитет в МОСВ, в ресорните министерства и администрации и НПО, отнасящ се до проблемите на Натура 2000.

- Продължава да е проблем липсата на интеграция на целите на Натура 2000 в секторните политики, като най-значими са липсите в секторите териториално развитие, туризъм, спорт и земеделие.
  - Държавата отделя достатъчно средства за разработването на планови документи за опазване на природата и недостатъчно за тяхното прилагане.
  - Неработеща система на оценките за съвместимост на инвестиционните предложения и проекти с целите на Натура 2000.
  - Продължава да е затруднен достъпът до информация и правосъдие, свързани с опазване на биологичното разнообразие.
  - МОСВ монополизира и “затваря” дейностите, свързани с опазването на Натура 2000, единствено в държавните структури.
  - Най-голямата инвестиция в областта на Натура 2000 – проектът за картиране на мрежата, финансиран от ОПОС, има голяма вероятност да бъде компрометирана поради недостатъчно финансиране и време за изпълнение, комбинирани с ограничен експертен потенциал.
  - Продължават да липсват подходящи нормативни и политически документи, насочени към опазването на ландшафта и пещерите.
  - Режимите за опазване на защитените територии са остарели и не отговарят на съвременните заплахы пред тях.
  - Държавата абдикира от охраната на националните природни ресурси – гори, дивеч, води, лечебни растения и т.н.
  - Екологичните НПО нямат достатъчен капацитет, за да отговорят на изискванията на обществото. Все още са малко сериозните партньорства между бизнеса и НПО.
  - Продължава да липсва национална политика за подкрепа на структурите на гражданско общество.
  - Представители на сенчестия бизнес започнаха кампании за натиск срещу НПО и активни граждани, включително използване на заплахы и действия, довели до увреждане на здравето и имуществото им.
4. Като основни причини за неуспехите бяха определени:
- Корумпирана и нефункционираща съдебна система (включително прокуратура) в България.
  - Некачествено законодателство.
  - Корупция, некомпетентност и недостатъчен капацитет в местните и централните власти.
  - Зависимост на медиите и политическите партии.
  - Наличието на 40 % сива икономика, лесни условия за изпирание на мръсни пари и поощряване на офшорните компании.
  - Множество опити за подмяна на гражданския глас и неговото скриване.
  - Опазването на природата все още не е приоритет за държавата, общините и бизнеса.
  - Недостатъчен капацитет на екологичните организации във всички аспекти.

- Умората от многогодишни усилия по едни и същи проблеми.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

1. Създаване на самостоятелна държавна агенция за опазване на природата, включително отговаряща и за управление на защитените територии и зони, която да се справи с несъгласуваността на тези задължения, вменени понастоящем на различни ведомства.
2. Създаване на специализирани администрации на защитените зони, включително чрез разнообразяване на схемите чрез използване капацитета на местните власти, НПО и бизнеса.
3. Създаване на консултантски звена за подпомагане на местните общности за формиране на ползи от защитените територии и зони.
4. Промяна на законодателството, насочена към приемане на интегрирани планове за управление на защитените територии и зони.
5. Разработване и приемане на Национална устройствена схема и Национална устройствена схема на черноморското крайбрежие.
6. Приемане на закони за опазване на ландшафта и пещерите.
7. Въвеждане на действащи механизми за плащане на екосистемни услуги.
8. Промяна на финансовите механизми, опазващи националната екологична мрежа и целящи осигуряване на стабилност в това финансиране, включително чрез източници от държавния бюджет и фондовете на ЕС.
9. Създаване на специализиран държавен екологичен фонд, насочен към опазването на природата, основан на средства от приватизирането на държавната собственост и плащанията за екосистемни услуги на държавните имоти по примера на DBU.
10. Създаване на механизми и специализиран фонд за подпомагане усилията на НПО за опазване на българската природа. Реализиране на програми за обучение на НПО и създаване на лидери с цел увеличаване на капацитета им за опазване на природата.
11. Подобряване на основния инструмент за опазване на Натура 2000 мрежата – оценката за съвместимост, чрез осигуряване на независимо заплащане на експертите, извършващи ОС.

ПРОМИШЛЕНИ ЗАМЪРСЯВАНИЯ

ПРОБЛЕМИ, ПРИНЦИПНИ ПРОПУСКИ В ПОЛИТИКИТЕ, КАЗУСИ

- Стари замърсявания – горещи екологични точки (Решение на МС 822/19/12.2008 г.).
- Съвпадението им с нови инвестиционни намерения – не се прилага принципа на предпазливостта.
- Неспазване на законовите задължения – при издигнати комплексни разрешителни и нарушаване на условията по тях се наблюдава непропорционалност на санкциите, както и елиминиране на принципа “замърсителят плаща”.

- Консултации с обществеността както на ниво политики, така и по проекти – не се предвижда право на участие във вземането на решения.
- Сега съществуващите формули за определяне на санкциите за замърсяванията в наредбите не отразяват правилно въздействието на даден замърсител върху компонентите на околната среда – единствено за по-сериозните замърсители има по-висок коефициент – но това само вкарва замърсяването в законова форма, без да отразява реално негативния ефект.

ТЕНДЕНЦИИ И РИСКОВЕ ПРИ НАСТОЯЩОТО СЪСТОЯНИЕ

- Неспазване на конституционните права (чл. 55) на гражданите в горещите екологични точки.
- Неизпълнение на държавни ангажименти с произтичащите от това санкции (Рамкова директива за водите).
- Загуба на земеделска земя и екосистемни услуги.
- Систематично отнемане на правото на гражданите да вземат отношение по гоби-ва на невъзстановяеми ресурси (т. нар. подземни богатства).

ПРЕПОРЪКИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

- Осъществяване до края на 2013 г. на детайлно проучване на зравното състояние на населението и елементите на околната среда в горещите екологични точки (последните такива са от 2005 г.).
- Предприемане на необходимите мерки за възстановяване на качеството на околната среда – рекултивация на замърсени земи, прочистване на утайки на водни тела, съдържащи вредни вещества до края на 2020 г.
- Възстановяване на скоро отменената Наредба 7/1992 на МЗ и задължително спазване на нейните изисквания за зравната защита на селищната среда при инсталации и съоръжения, подлежащи на комплексно разрешително.
- Рестриктивен режим по отношение на нови инвестиционни предложения в горещите екологични точки – прилагане на Принципа на предпазливостта
- До края на 2013 г. определяне на адекватни критерии за размера на санкциите по вид и степен на замърсяване и записването им в съответните закони и наредби. В изпълнение на принципа “замърсителят плаща”, при разписани такива (като чл. 164 от ЗООС) да се налагат по-скоро на горната граница. Санкциите да бъдат съизмерими с размера на необходимата инвестиция за премахването на проблема.
- При системно (6 месеца в годината) неспазване на условията по комплексното разрешително да се предприема спиране на дейността на нарушителя до установяване на възможността на предприятието да работи в рамките на разрешителното в съответствие с чл. 121 ал. 3 от ЗООС.
- Определяне на санкции за институциите, които са отговорни за налагането на гореописаните мерки при неизпълнението на ангажимента им пред обществото.
- До края на 2012 г. приваждане на електронните страници на институциите (включително общините) в удобен за ползване от всеки потребител вид и публикуване в електронен формат на всички документи, подлежащи на консултации – стратегиче-

ски и проектни – за по-лесен и своевременен достъп в съответствие с изискването за равнопоставеност, заложен в чл. 126 от ЗООС.

- Ясно определяне на понятията като “засегнати страни” и “заинтересовани страни”. Елиминиране на възможността за субективно определяне (от анонимни администратори) на обхвата за обществени обсъждания и консултации.
- До края на 2012 г. формулиране на ясни критерии за отхвърляне на становища, подадени по процедура за обществено обсъждане и записване на задължение за отразяването на останалите в документацията.
- Задължение за публикуване в електронен формат на обсъждания и решения на консултативни съвети, технически оценки (при КПКЗ) и др. органи и документи, които са свързани с вземането на крайните решения по процедурите.
- Инициране на обществена дискусия относно застраховане на местната общност/общности срещу авария от страна на инвеститора и практика за оценка и компенсирание за пропуснати ползи при замърсени компоненти на околната среда.
- Инициране на обществена дискусия – “безопасни нива” срещу “нива на допустими емисии (НДЕ)”.
- Информирание и подкрепа на местните общности от страна на НПО за повишаване на капацитета (познанията) им.

БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

АНАЛИЗ И КОНСТАТАЦИИ

През периода 2003-2011 заложените национални политики в сферата на управлението на битовите отпадъци трябваше да доведат до: намаляване на генерирането на отпадъци; увеличаване на рециклирането и оползотворяването; подобряване на разделното събиране; екологосъобразно обезвреждане; намаляване на риска от стари замърсявания; увеличаване участието на обществеността и др. Постигането на заложените цели трябваше да стане чрез прилагането на различни програми. Те обаче бяха въвеждани на парче, хаотично, в много случаи само на хартия. Общата липса на политическа воля за решаването на проблемите с отпадъците доведе до фактът че: от планираните за изграждане до 2010 г. 57 нови регионални депа, в плановете за финансиране на ОПОС попадат реално между 23-27, като до момента само за депото в Ботевград са изплатени 1.38% от средствата. Няма изграден Национален център за обезвреждане на опасни отпадъци, въпреки заложения краен срок декември 2008 г.

Въпреки кризата в София от 2005 г., все още няма въведено разделно събиране освен на някои видове опаковки. Например през 2007 г. от общо събрани 15 201 т. битови отпадъци, за рециклиране са събрани 454 385 т., което представлява 3.35%. Картината в останалите населени места не е по-оптимистична.

Към края на май 2011 г. все още не е променена методиката за определяне на такса “битови отпадъци” в зависимост от количествата образувани отпадъци, въпреки че заложеният за това краен срок е юни 2005 г. Поради тази причина могат да се наблюдават

парадоксални ситуации в образуването на цените за третиране на единица отпадък в различните общини. В определени райони заплащането на таксите за единица отпадък е три пъти в повече сравнено с други райони.

Съществува всеобщо недоволство от дейността на Предприятията по оползотворяване на отпадъците (ПОО).

Системата за събиране на данни за отпадъците си остава все така ненадеждна, въпреки подобряването ѝ за определени потоци отпадъци.

Административният капацитет по управление на отпадъците е все още далеч от необходимото ниво. Слабото звено в системата са общините, които реално осъществяват управлението на отпадъците, като непрекъснато им се вменяват нови и нови задължения.

Предстоящите промени в Закона за отпадъците (промените “Караджова”) във вида, в който се оповестяват, ще доведат до монополизиране на пазара от големите компании и ще намалят ефективността на разделното събиране.

Участието на обществеността е необходимо както при обучения, информационни и образователни кампании (особено с целеви групи бизнес и учаци), така и при разписването на политики.

Наред с изпълнението на все още непостигнатите цели от анализирания период, ще се наложи България да се съобразява и с тенденции според новото европейско законодателство:

- Да се въведе “Намаляване генерирането на отпадъци” като основен, първостепенен приоритет (1) в политиката по управление на отпадъците в България.
- Да се въведе прилагането на 5-степенната йерархия, при която повторната употреба (приоритет 2) и рециклирането (приоритет 3) са с по-висок приоритет спрямо изгарянето с оползотворяване на енергия (приоритет 4) и депонирането (приоритет 5).
- Задължителни цели за рециклиране и подготовката за повторна употреба на отпадъци от хартия, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата и отпадъци от други източници, наподобяващи домакинските на **минимум 50%** от общото тегло на образуваните битови отпадъци до 2020 г.
- Задължителни цели за рециклиране и повторна употреба на строителните отпадъци **минимум 70%** от общото тегло – до 2020 г.
- Въвеждане на задължително разделно събиране включително и на биоразградимите отпадъци
- Да се въведе задължително оценка на жизнения цикъл на отпадъка.
- Въвеждане на количествени цели и разработване на планове за предотвратяване образуването на отпадъци.
- Да се продължат усилията за фокусиране на вниманието на общественото и финансиращите органи върху депата и голямата инфраструктура.

ПРЕПОРЪКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПОЛИТИКИТЕ

1. Задължително въвеждане на 5-степенната йерархия.
2. Въвеждане на задължително разделно събиране близо до източника, включително на биоразградимите битови отпадъци.
3. До 2020 г. да се достигне ниво на рециклиране на 60% от всички битови отпадъци в страната.
4. Да се въведе забрана за депониране и изгаряне на рециклируеми материали.
5. Да се въведе система, при която определянето на такса смет да се извършва на база изхвърляното количество отпадъци.
6. Да се въведат високи такси за депониране и изгаряне.
7. Да се въведе система за разделно събиране на отпадъците с включване на клошарите в системата за разделно събиране.
8. Да се въведе ИСО стандартизирана оценка на жизнения цикъл на отпадъците.
9. Да се постигне консенсус за въвеждането на подхода “нулеви отпадъци” в политиката по управление на битовите отпадъци.
10. Да се следи здравният статус на населението, живеещо в близост до депа и заводи, съвместно с МЗ.

ПРЕПОРЪКИ ЗА БЪДЕЩИ СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ НА НПО

1. Провеждане на застъпнически действия за повишаване на качеството на разделно събиране и рециклиране по общини.
2. Застъпничество за гражданско участие при разработване на ЗУО и НПДУО. Провеждане на кампании срещу планирани промени от МОСВ в Закона за отпадъците.
3. Провеждане на активни действия за противопоставяне срещу проекти за изграждане на инсинератори – Пазарджик, Кюстендил, София и т.н.
4. Провеждане на активни действия за противопоставяне срещу практиките за съвместно изгаряне в циментови пещи – гуми, опасни отпадъци, рециклируеми материали, модифицирани горива от отпадъци RDF, SRF.
5. Провеждане на активни действия за противопоставяне срещу изграждане на регионални депа, без да има оценени други алтернативи – Гуцал, Монтана, Самоков.
6. Създаване на интернет страница (форум) за интересуващите се от проблемите на битовите отпадъци екологични неправителствени организации.
7. Провеждане на граждански мониторинг на общините относно спазването на действията законодателство.
8. Провеждане на застъпнически действия за запазване на Наредба №7 от 1992 г. на МЗ за отстоянията.
9. Провеждане на застъпнически действия за използването на такса “битови отпадъци” единствено по определеното от закона предназначение.

ЕЛЕКТРОННИ ОТПАДЪЦИ

Националната конференция на екоорганизациите в България събра през 2011 г. НПО, интересуващи се от работата по темата за електронните отпадъци (е-отпадъци). НПО участниците в тази работната сесия бяха изцяло членове на Националната застъпническа мрежа по управление на електронните отпадъци (част от проекта “Балканска застъпническа мрежа за управление на електронни отпадъци”, който се провежда в четири балкански държави – Хърватия, Сърбия, Македония и България). Към тях се присъедини и представител на бизнеса, в лицето на директора на фирма “Тонер Дайрект”. Те обсъдиха анализа на националната мрежа върху практиките по управление на е-отпадъци в България, както и идеите за бъдещи съвместни застъпнически дейности и препоръки към политиките, засягащи този проблем. Националната мрежа декларира, че проблемът с електронните отпадъци все още не е достатъчно познат на обществеността и практиките по управлението на този тип отпадък не отговарят напълно на законовите норми. Необходими са както законодателни подобрения, така и засилен граждански контрол, сътрудничество между различните заинтересовани лица и популяризация на усилията по тази тема.

ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ, ОБОБЩЕНИ ОТ АНАЛИЗА НА УЧАСТНИЦИТЕ, СА:

Анализът се основава на изследване на Националната застъпническа мрежа от декември 2010 г. и беше допълнен от практическия опит на представителя на “Тонер Дайрект”.

1. Потребителите не познават действащата законова уредба по отношение на е-отпадъците.
2. Тъй като законодателството в сферата на ИУЕЕО е в самото начало на своето прилагане, трудно може да се направи равностойност. То се радва на принципно одобрение, което е базирано най-вече на факта, че законовата рамка е транспонирана от общоевропейската. Това по презумпция се приема като нещо добро, но има и негативни изказвания, че при транспонирането ѝ не са отчетени някои родни специфики.
3. Съществуват големи разлики между отделните общини – не между малките и големите общини, а в нивото на прилагане на мерките за управление на ИУЕЕО на територията им. Тези различия съществуват в широк спектър – от общини, в които още не са предприети стъпки за обявяване на конкурс за избор на предприятия по оползотворяване на ИУЕЕО, до общини, на които вече им предстои да направят първа ревизия на изпълнението на сключените договори с такива предприятия.
4. Нерегламентирани практики за управление на е-отпадъка съществуват:
  - изхвърляне на ИУЕЕО в контейнерите за битова смет;
  - ИУЕЕО се изхвърля на нерегламентирани сметища, които са типични за селата;
  - практиката на клошарите, които се възползват от изхвърляните ИУЕЕО в контейнерите за битова смет, като извличат ценните им компоненти, чупейки ги на улицата и оставяйки след себе си разпилени ненужните компоненти;
  - нерегламентирани практики сред операторите на оползотворяване на ИУЕЕО: при разкомплектоване на ИУЕЕО в самите цехове, при оформянето на статистическите документи на някои от фирмите в бранша.

– Колкото населеното място е по-голямо, толкова възможността да се натъкнеш на тях е по-висока. Решенията са изцяло в прерогативите на общините. Те обаче не се крият само в засилването на контрола или провеждането на повече образователни кампании. Повечето общини изпитват трудности при определянето на площадки за временно складиране на ИУЕЕО. Разчита се основно на методите за събиране “От врата до врата” и “Извозване на старата техника срещу закупуване на нова”. Колкото и да са добре приемани двата метода, те технически не могат да обхванат всички групи желаещи да се освободят от бракуваното си ЕЕО, а това вече е предпоставка за наличието на описаните нерегламентирани практики.

5. Третирането на ИУЕЕО е многокомпонентна, саморегулираща се система. Доброто ѝ функциониране изцяло зависи от пълното сработване на всички звена. Не трябва да се чака, докато някое звено прекрати дейността си, системата трябва да се наблюдава и изучава перманентно. Това ще позволи взимането на правилни решения, водещи до стабилност в работата ѝ.

Двете звена, които най-често получават критики, са контролът и информирането на заинтересованите страни. На преден план при изследването върху различните заинтересовани лица на Националната мрежа се откроява големият брой анкетираните, които не познават системата, дори и сред лица, чиято работа е пряко свързана с тази проблематика. Така като основна слабост на системата се очертава нейното информационно обезпечаване, при положение че средствата за това има.

6. Продуктовете такси за управление на електронните отпадъци са определени от законовите разпоредби. Те са задължителни за всеки производител или вносител на гадена стока. Системата допуска свобода при избора на получател на таксата. Производителите и вносителите могат да избират между частните организации за оползотворяване на ИУЕЕО или държавното ПУДООС. Трети вид оползотворяване на продуктите такси е индивидуалното управление на отпадъка, директно от производителя/вносителя. Таксите трябва да се разходват целево за събиране, транспортиране, обезвреждане на отпадъците и цялостно информационно обезпечаване на системата.

Въпреки това предоставената от организациите по оползотворяване на ЕЕО информация за изразходването на продуктите такси е доста уклонлива. При ПУДООС политиката е друга – въпреки че по закон продуктите таксите, събрани от ЕЕО, трябва да се изразходват за третиране на ИУЕЕО, те се харчат приоритетно, тоест могат да отидат например за строеж на пречиствателна станция, ако това е наложението от МОСВ приоритет. Липсата на информация по разходването на продуктовете такса е фактор за непрозрачни практики и неправилно управление на е-отпадъка.

7. Законът регламентира практиките на контрол както следва: Министерството на околната среда и водите контролира изпълнението на националната политика и утвърдените програми от него, както и изпълнението им от организациите по оползотворяване на ИУЕЕО. Програмите на лицата, които индивидуално си изпълняват задълженията, се контролират от директора на РИОСВ, инспекцията е отговорна и за правилното начисляване на продуктовете такса и своевременното ѝ заплащане. Представителите на Държавната агенция по метрология и технически надзор (ДАМТН), както и Комисията за защита на потребителите (КЗП) извършват кон-

трол по отношение на пускането на пазара на ЕЕО. Контролът върху дейностите по оползотворяване се извършва от РИОСВ, на чиято територия е разположена съответната инсталация за третиране на ЕЕО.

Анализът на националната мрежа поставя въпроса за контролните функции на общините, които се ограничават върху изпълнението на договорите, сключени между тях и предприятията за третиране на ИУЕЕО. Неодобрението към качеството на системата за контрол произлиза както от пропуски в законовата система, така и от пропуски в работата на самите контролни органи. Препоръчва се разширяването на контролните функции на общините, както и да се търси подобрене на системата за контрол чрез активизиране на гражданския контрол.

8. Националната мрежа анализира критично предлагания нов Закон за управление на отпадъците и формулира предложения към него с цел гарантиране управление на електронните отпадъци.
9. Въвеждането на допълнителни разходи за потребителя за изхвърляне на електронния отпадък извън вече заплатената продуктова такса – транспортиране до отдалечена площадка и др., засилват нерегламентираните практики.
10. Очакването за заплащане при предоставяне на електронен отпадък е необосновано, тъй като са редки случаите, когато оползотворяващата организация добива от изхвърлено оборудване ресурс, който да надвишава нейните разходи по рециклирането му.

ПРЕПОРЪКИ:

1. Законът за управление на отпадъците да осигури широк спектър от възможности за предаване на отпадъците от гражданите, с цел постигане на максимална събираемост.
2. Регулирането на площадките за електронни отпадъци да не е обвързано с общите устройствени планове на общините (ОУП) поради слабо покритие на приетите ОУП.
3. С цел гарантиране здравето на служители и граждани в закона да залегне задължителен регулярен мониторинг от контролните органи по места върху законността на площадките, която да се оценява според ясни и обновени критерии и изисквания към площадките, които да включват задължително ползване на съвременни технологии.
4. Обвързване на закона с допълнения и изменения на свързани закони – ЗУТ, ЗБУТ, Закон за защита на конкуренцията, НК.
5. Да се гарантират механизми за предоставяне на прозрачност и отчетност на разходването на продуктовете такси.
6. Процент от продуктовете такси да се използва за фонд за проекти на НПО за информационни дейности и за граждански мониторинг.
7. Законът за управление на отпадъците трябва да предвижда регулация на съществуващите паралелни нелегални дейности по управление на отпадъците – клошарски практики и ръчно извличане на ценни ресурси – с цел интегрирането на всички актьори в законовия цикъл.

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

В рамките на дискусията, посветена на природните ресурси, бяха идентифицирани следните основни проблеми:

1. Всички природни ресурси, с които разполага България – гори, води, земеделски земи, подземни богатства, лечебни растения, гъби, инертни материали, дивеч и други, са в лимитирани количества и с времето тези количества намаляват.
2. Липсва единен национален стратегически документ за природните ресурси, по подобие на този в ЕС, който да формира обща национална политика за природните ресурси и тяхното устойчиво използване.
3. За някои природни ресурси, като пещерите и ландшафта, не съществува нормативна база, която да регламентира тяхното управление, опазване и ползване.
4. Публичните природни ресурси (собственост на държавата и общините) не са оценени финансово и ползвателите им ги ползват практически безплатно или на нереално ниски цени в сравнение с природните ресурси, собственост на частни лица и организации.
5. За ползванията от различните природни и полу-природни територии не се извършва оценка на екосистемните услуги, което не само води до загуба на финансови средства, но и до съществени загуби на екосистемни услуги.
6. Държавата и общините раздават права за ползване на природни ресурси, без да имат институционален капацитет да оказват контрол върху размера и начина на тяхното ползване, което е довело до огромни корупционни схеми и разграбване на ресурсите. За някои от ползванията не са регламентирани и методи за установяване на размера на ползвания ресурс.
7. Местните общности и цялото общество, които са реалните собственици на частните и публичните общински и държавни ресурси, нямат законово регламентирана възможност да участват в процесите на вземане на решения при отдаването им за ползване на трети лица. Това създава основа за корупция.
8. При отдаване ползването на природните ресурси държавата и общините определят целта на тяхното ползване, което ограничава конкуренцията, намалява приходите за собственика и води до по-бързо изчерпване на невъзобновяемите природни ресурси или загуба на природа при възобновяемите.
9. Независимо от възможностите, посочени в чл. 169 на Закона за опазване на околната среда, държавата все още не използва капацитета на НПО при прилагането му и контрола върху ползването на природните ресурси.

В рамките на дискусията бяха направени следните предложения за разрешаване на проблемите:

1. Необходимо е Народното събрание спешно да подготви и приеме национален стратегически документ, посочващ политиката за опазване и устойчиво ползване на природните ресурси. В неговите задължения е и приемането на специални закони, посветени на пещерите и опазването на ландшафта.
2. Министерският съвет трябва да приеме актуално остойностяване на всички ползвани публични природни ресурси, включително и на екосистемните услуги, оказвани

- от горите, водните площи и земеделските земи. На това основание е необходимо да се извърши преразглеждане на всички концесии и други права на ползвания с цел въвеждане на реалните цени на ползваните ресурси и заплащане за ползваните екосистемни услуги.
- Недостатъчният капацитет за контрол върху ползването и опазването на природните ресурси от страна на изпълнителната власт може да се неутрализира чрез неговата диверсификация, включително чрез прехвърляне (аутсорсинг) на негържавни субекти като НПО и бизнеса. Това би създавало конкуренция и би премахнало съществуващата корупция при реализирането на контрола. Един гържавен или общински орган е лесно да бъде корумпиран, но когато едно ползване може да бъде контролирано от няколко органа, тогава корупцията е безсмислена – не може да купиш всички. Ползвания на ресурси, които не могат да бъдат ефективно измервани и контролирани, не трябва да бъдат отдавани.
  - Изпълнителната власт трябва да се откаже от финансиране и субсидиране на добивната индустрия от национални и европейски източници на средства до въвеждането на реални цени и реално измерване на ползваните природни ресурси.
  - Законодателната власт трябва да създаде правна възможност на ЮЛНЦ да бъдат обществен наказателен обвинител при случаите с незаконно ползване на природни ресурси. С цел развитие на възможността за участие на обществеността в процесите за взимане на решения при ползването на природни ресурси трябва да се предвиди създаване на институцията екологичен омбудсман, избиран от НПО.
  - Законодателната власт носи отговорността за въвеждане във всички ресурсни закони на следните принципи:
    - потребителят плаща – всеки който ползва природен ресурс за своята икономическа дейност, трябва да го заплаща на собственика му;
    - замърсителят плаща;
    - въвеждане на плащане на екосистемните услуги, които благоприятстват стопанските дейности;
    - законите поощряват намаляване използването на съответните ресурси;
    - при процедурите, когато публичните ресурси, собственост на гържавата и общините, се отдават за ползване (концесии, търгове, конкурси, учредяване на вещи права), не трябва да се определя целта на ползване, като се поощрява онова ползване, което води до по-бавното му изчерпване (при невъзобновяемите ресурси) и до запазване производителните функции на екосистемите (при възобновяемите природни ресурси) – алтернативни ползвания.
    - При ползването на възобновяемите природни ресурси да се поощрява ползването, което води до най-бързо възстановяване на ресурса.
  - Изпълнителната власт в лицето на МОСВ и МЗХ носят отговорност за изпълнение на законовите възможности за въвеждане на плащането на екосистемни услуги при ползването на горите, водите, водните обекти и земеделските земи.
  - Законодателната власт е необходимо да развие законите за гържавната и общинска собственост, като въведе принципите на информиране и участие на общественото при вземане на решения чрез разпоредби, които при:

- Ползването на природни ресурси на местно ниво общинска и гържавна собственост, продължаващо над 1 година и над минимален количествен праг, специфичен за отделните ресурси, да се подлага на местен съгласователен референдум.
- Ползването на природни ресурси, публична гържавна собственост над 1 година и над минимален количествен праг, специфичен за отделните ресурси, да се подлага на национален съгласователен референдум.

НПО ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Вътрешното гласуване на екологичната НПО общност за избор на НПО представители във ведомствени комисии, свързани с околна среда, е въведено през 2002 г. като администрирано от фондация "Тайм", а от 2004 г. е обслужвано от онлайн механизъм, администриран от БлуЛинк информационна мрежа – www.vote.bluelink.net. То е прието от природозащитните организации като общ механизъм, който осигурява легитимност на НПО представителите като избрани от всички заинтересовани НПО. Механизмът дава възможност за вътрешна селекция от общността на легитимните и представители и е отворен за всички НПО, регистрирани с цели по опазване на околната среда. Има организации, които не ползват изборния механизъм и създават неофициални канали за общуване с министерства с цел участие в консултативни съвети без преминаване през вътрешната селекция на екообщността.

Гласуването чрез www.vote.bluelink.net е развито, за да се осигурява достъпност до процедурата, независимо от мястото на организацията. То изисква идентификация на участниците чрез съдебен акт, в който са вписани цели за опазване на природата, и се ползва за избор на представители към всички министерства, които имат отношение към околната среда – МОСВ, МЗХ, от 2009 г., и МРРБ и МЗ. През 2011 г. екологичната НПО общност констатира ключови проблеми, които затрудняват избора на легитимни представители и изискват общи действия:

- Едностранно въведени регламенти на МОСВ за избор на НПО представители без консултация с НПО общността на природозащитниците.
- Новите регламенти на МОСВ, освен с липса на консултации със заинтересованите страни, се характеризират и с непрозрачност и нелегитимност.
- НПО настояват за официално утвърждаване на единен механизъм за всички заинтересовани от НПО представителство за околна среда, чрез ползване или следване като образец на онлайн изборите на екообщността чрез утвърдения механизъм www.vote.bluelink.net.
- НПО настояват единният механизъм да е валиден за всички комитети, свързани с околна среда, независимо от кое министерство са.
- НПО настояват за регламентиране на единен механизъм и критерии за избор на НПО представители в правителствени работни групи и в комисии към местната власт.
- Екологичните НПО ще прецизират вътрешните си правила за работа на излъчените чрез утвърдения механизъм www.vote.bluelink.net НПО представители в правителствени консултативни съвети.

ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ, ОБОБЩЕНИ ОТ АНАЛИЗА НА УЧАСТНИЦИТЕ СА:

1. Нови заинтересовани лица от институциите за работа с онлайн изборите на екологичните НПО.

- През 2009 и 2010 г., чрез www.vote.bluelink.net, бяха осъществени процедури на МРРБ и МЗ, които разпознават НПО изборите като отговарящи на тяхната нужда от осигуряване на легитимност на представителите.
- През 2010 и 2011 г. започна сътрудничество между различни НПО коалиции и актьори за изискване на участие на НПО в програмирането. НПО изборите www.vote.bluelink.net се разпознават като работещ механизъм, който може да даде легитимен механизъм за осигуряване на НПО представителство извън природозащитата.

2. Външен натиск върху правилата и вътрешната селекция на общността чрез www.vote.bluelink.net.

- Комисия ГМО – неприети избрани представители, опит за произволно включване от страна на МОСВ на участник, който не е избран от общността.
- ВЕЕС – налагане на допълнителни правила, които изключват конкретен представител и са валидни само за НПО участниците в съвета.
- МВРГ за дива коза – налагане на изискване за образователен ценз, който дискриминира ненужно (неоправдано от естеството на работа на комисията) определен НПО представител
- Нови правила на МОСВ – налагане на регламенти без консултация с НПО и отказ от диалог.

3. Неприемливи регламенти на МОСВ за НПО избори, изработени през февруари 2011 г.

3.1. Липса на съгласуване с НПО общността, от която се очаква да ползва регламентите.

- Разработени от МОСВ в отговор на неуспешния им опит да приемат за НПО представител човек, който не е преминал през вътрешните НПО избори, след протести от НПО общността и питане към министъра на парламентарен контрол през януари 2011 г., МОСВ решава да узакони работата си с неизбрани представители, като разработва съответни правила.
- До онлайн платформата е изпратено уведомително писмо от февруари с черновите на регламенти, отговор на консултативния съвет към www.vote.bluelink.net, плюс подкрепа от НПО, регистрирани в онлайн платформата през март чрез писмо с възражения и предложения, на което няма отговор.
- Приети през април 2011 г. регламенти без коментари към изказаните предложения от НПО общността и без публични консултации.

3.2. Съдържателни възражения към регламентите:

- Създават условия за неравнопоставеност между членовете на съветите. Всички изисквания, които важат само за представителите на НПО, но не и за останалите членове, са дискриминиращи на основание членство в НПО.

- Предполагат нарушаване гражданските права на представителите на НПО. Такива са онези забрани, които действат само за представителите на НПО, като загуба на права при нетрудоспособност, членство в политически партии и др.
- Не разрешават проблема за избор на представители на различни платформи, когато **броят на платформите е по-голям от броя на местата**.
- Не разграничават **НПО, занимаващи се с опазване на околната среда** от други НПО;
- Разработени от МОСВ в отговор на неуспешния им опит да приемат за НПО представител човек, който не е преминал през вътрешните НПО избори, след протести от НПО общността и питане към министъра на парламентарен контрол през януари 2011 г., МОСВ решава да узакони работата си с неизбрани представители, като разработва съответни правила.
- Липса на определение на качествените критерии за “платформа за гражданско участие”, включително и такива, на които те трябва да отговарят.
- Настоящата дефиниция на МОСВ за “платформа за гражданско участие” е изцяло количествена – всяка платформа трябва да декларира поне 10 регистрирани НПО членове. Този критерий дава възможност за легитимация като “платформа на НПО” на формални обединения без реални дейности по опазване на околната среда и съответно без представителство на реален граждански интерес и експертиза за участие в консултативните съвети.
- С изравняването като “платформи” на качествено различни обединения принципът на вътрешна селекция на екологичната общност отпада и всички организации ще бъдат принудени да се декларират като членуващи в такова обединение. Това условие за участие в излъчването на НПО представители дискриминира организациите, които не желаят да членуват в обединения.
- Гарантирани квоти от един представител за всяка количествено определена “платформа” – МОСВ задава възможност за гарантирано участие с 1 представител на обединения, които нямат реални дейности по опазване на околната среда. Те могат и в този случай да отговарят на количествения критерий и да получат представителство чрез един сигурен, но нелегитимен представител, който няма да има реална общност зад себе си.
- **Предлаган качествен критерий – вътрешен избор на общността въз основа на автобиография и мотивационно писмо и обсъждания в общността, както това се осъществява чрез настоящия единен механизъм на НПО www.vote.bluelink.net, администриран от БлуЛинк.** Такъв избор е отворен за участие от всички екологични НПО в страната и гарантира представителност и легитимност според качествени критерии. Участниците в Националната конференция предлагат онлайн механизмът за гласуване www.vote.bluelink.net да бъде развит така, че да бъде от полза на всички заинтересовани от избор на НПО представители, включително на МОСВ, и същевременно да запази логиката на вътрешен подбор на общността по качествени критерии.
- Прозрачност и легитимност – запазването на правото на НПО общността чрез единен вътрешен механизъм на избор да определи своите представители ще освободи МОСВ от възможни съмнения за непрозрачност на избора на представители в комисиите на министерството.

- НПО общността не приема настоящите регламенти, които признават паралелни неравностойни механизми за излъчване на представители по формални признаци.

3.3. **Предложение** – участието на гражданските организации и начинът на избиране на техните представители трябва да се основават на **общи принципи**. Смятаме, че тези принципи трябва да се гарантират от използване на **единен механизъм за избор на НПО представители. Това може да се постигне чрез платформа, администрирана в момента от БлуЛинк, или чрез подобна, администрирана централно от МОСВ**. Важното е този механизъм да следва общи, подробно разписани правила и качествени критерии, на които трябва да отговаря изборът на НПО представители. Това ще бъде гаранция, че министерството няма да има проблем за идентифициране на онези представители, които са събрали най-голяма подкрепа, независимо от броя на организациите, които желаят да се включат в избора. Участниците в националната конференция са отворени за диалог с МОСВ относно разписването на такива правила и критерии.

4. Структурни проблеми пред участието на НПО представителите в консултативните съвети.

- НПО общността не приема настоящите регламенти, които признават паралелни неравностойни механизми за излъчване на представители по формални признаци.
- Създаване на система за квотно и равно участие на основните заинтересовани групи – МОСВ, други органи на изпълнителна власт, местни власти, граждански организации, научни среди и бизнес. Участието на отделните групи се съобразява с целите и функциите на отделните съвети, като консултативните съвети трябва да дават възможност за реално участие във взимането на решения на външните членове. Понастоящем те действат като вътрешноведомствени комисии, като присъствието на НПО представители рядко се взема предвид, поради неравностойния им брой спрямо представителите на институциите;
- Необходими са **ясни и еднакви права и отговорности за всички членове на съветите, да не се прилагат правила, които да важат само за НПО представители**.

5. Вътрешни правила на онлайн механизма за НПО избори www.vote.bluelink.net, които се нуждаят от подобрене:

- Пропускат нерегистрираните и неформални активисти в природозащитата
- Не дават достъп на малки организации, които не ползват онлайн комуникация
- Дълъг процес на уточнение на избрания/те представител/и до 30 дни
- Липсваща или едностранна комуникация от представителите към общността и нужда от повече средства за общуване и реална консултация с общността по обсъжданите в работните групи въпроси;
- Обсъждане преди гласуване: да има задължително дискусия с цел информиран избор, да има възможност за задаване на въпроси и отговори преди гласуване, включително чрез публикации на онлайн платформата www.vote.bluelink.net;
- Един и същи представител да може да участва в до 3 комисии едновременно, защото липсва експертен капацитет – в момента може да участва само в 1 комисия.

- Самоиздръжка и съответно – трудности.

– **ПРЕДЛОЖЕНИЕ:** Ниска плоска такса, плащането ѝ е условие за участие в изборите. Възможност за диференциран подход в бъдеще (според доходите на различните НПО).

- Условиата към участници, които се налагат от министерствата.

– **ПРЕДЛОЖЕНИЕ:** Не се приемат изисквания от органа за квалификация на НПО представителя и при избора не се съобразяваме с такива.

- Мандатност на представителите за момента не съществува.

– **ПРЕДЛОЖЕНИЕ:** Мандатът на НПО представителя съвпада с мандата на органа, за който е избран, но не може да бъде по-дълъг от 4 години.

- Възобновяване на консултативната група и редовна връзка с участващите НПО. Консултативната група изработва актуализирани правила и ги предлага за одобрение чрез процедура на гласуване в www.vote.bluelink.net

РЕШЕНИЯ НА НАЦИОНАЛНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ТЕМАТА “НПО ПРЕДСТАВИТЕЛИ”:

1. Отхвърляне на едностранно въведените регламентите на МОСВ за избор на НПО представители поради непрозрачност и нелегитимност и стартиране на срещи по обсъждане на адекватен механизъм, включващ принципа на вътрешна селекция на НПО общността и нейния утвърден механизъм за вътрешни онлайн избори за НПО представителство – <http://www.vote.bluelink.net>.
2. Отпращане на покана към МОСВ за обсъждане на единен механизъм, основаващ се на прозрачна и демократична вътрешна селекция на НПО общността за нейните представители в структурите на държавните институции, по образеца на нейния утвърден механизъм за вътрешни онлайн избори за НПО представителство – <http://www.vote.bluelink.net>.
3. НПО настояват за официално утвърждаване на единния механизъм за всички комитети, свързани с околната среда, независимо от това към кое министерството са сформирани – включително, но не само, МЗХ, МРРБ, МЗ, МТИТС.
4. НПО настояват за регламентиране на единен механизъм и критерии в правителството за избор на НПО представители, както и за представители в консултативните комисии към местната власт.
5. Консултативният съвет към механизма www.vote.bluelink.net ще изработи и постави на гласуване чрез www.vote.bluelink.net обновени вътрешни правила за функциониране на НПО представителството на екологичната общност.
6. Екологичните организации ще предприемат стъпки за координация с всички заинтересовани НПО и граждански обединения, включително извън екообщността, за широко ползване на онлайн гласуването и за подкрепа по регламентиране на единен механизъм в правителството за избор на НПО представители.

ПРИОРИТЕТИ ЗА ОКОЛНА СРЕДА ЗА ПРОГРАМНИЯ ПЕРИОД 2014-2020 г.

АНАЛИЗ И КОНСТАТАЦИИ

Обхватът на сържавните дейности за управление на околната среда продължава да е крайно незадоволителен, конкретно в областите на управление на отпадъците, водоснабдяването и канализацията, управлението на защитените територии. Друга незадоволителна практика, която противоречи на редица европейски политики и приоритети, е начинът на включване на гражданския сектор и местните общности. Към момента не се осигурява своевременна реакция за изпълнение на поетите сържавни ангажименти в тези области, което в непосредствено бъдеще ще доведе до масивни финансови санкции от страна на Европейската комисия. Туризмът, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост страдат от ниското качество на осигуряваните обществени екологични услуги. Продължава да не е въведена практиката за “хоризонталност” на екологичните мерки, които да бъдат интегрално координирани в осъществяваните секторни, териториални и местни политики и инициативи. Остава неадресиран и без развитие и въпросът за почистването и рекултивацията на съществуващите стари промишлени почвени и други замърсявания. Въпросите на политиките за околната среда до момента продължават да се negliжират и в текущия процес на ново програмиране на националните и европейските програми за околна среда за периода след 2013 г. Изцяло е пренебрегнат и аспектът на обществената и социалната роля при осъществяването на дейностите за околната среда. Не се търси развитие на обществената информираност, нито на нивото на заетост и професионална квалификация по тези въпроси.

Важен елемент в сегашния програмен период, който трябва да бъде преодолян, е negliжиране на участието на НПО в процесите на програмиране и граждански мониторинг. Нерешаването на този проблем ще затвърди съществуващите практики: формално отношение на управляващия орган при отчитането на постигнатите резултати към обществеността; липса на механизми за осигуряване съфинансиране от страна на НПО при участие в ОПОС; невъзможност да бъде упражняван качествен контрол и мониторинг от страна на НПО като коректив, което води след себе си до слаб натиск при неизпълнението им.

ПРЕПОРЪКИ

1. **Опазването на биоразнообразието** да бъде включено задължително като приоритет за национална и европейска финансова подкрепа.
2. **Да се заложи подпомагане за включването на НПО** в осъществяване на дейността – по приоритета за Техническа помощ (понастоящем приоритетна ос 4) на ОПОС.
3. **Да се предвиди включване на финансиране и на меки мерки** – информационни кампании – включително по Натура; осигуряващи системи по въвеждане системите за разделяне и оползотворяване на отпадъците; обмен и промотиране/ползване опита на други ЕС сържави. Да се сложи акцент върху дейности, свързани с широкомащабно и непрекъснато екологично образование (включително за адаптиране към климатичните изменения и др.).

4. **Да се обвърже предоставянето на финансирането на проекти с приноса им по отношение на хоризонталните политики (включително да се обвърже с приносът им към намаляване на изменението на климата).** Да се заложи конкретно изискване всички финансирани по ОПОС проекти да имат разработена и одобрена оценка за енергийна ефективност и ВЕИ (т.е. да отговарят на изискванията). Да се включат конкретни индикатори за измерването на ефекта.
5. **Да се разнообразят възможните механизми за съфинансиране от страна на НПО при участие в ОПОС** (за да се направи възможно реалното им включване) – например чрез нисколихвени заеми, гр.
6. **Да се продължи общественото партньорско противодействие срещу проектите за изграждане на инсинератори за изгаряне на отпадъците, за сметка на тяхното рециклиране и оползотворяване**
7. **Да се търси по-нататъшна интеграция на съществуващия организиран граждански сектор и неговото значително отваряне за взаимодействие, популяризаторски дейности и съвместни кампании към местните общности и групи потенциално заинтересовани целеви групи.**
8. **Да се използва сържавната образователна политика и професионалното обучение за широко “зелено образование”, което да осигури популяризиране и повишаване на трудовия капацитет за въпросите, проблемите, глобалните и местните проблеми, гражданското включване, възможностите за обществените и частни (автономни) инициативи за опазване на околната среда.**

По отношение на методическата организация на програмното изпълнение ние препоръчваме да се заложи включване на НПО експерти с подходяща квалификация за подпомагане на дейността по приоритетна ос “Техническа помощ”.

Приоритет в новия програмен период трябва да бъде и опростяването на бюрократичните процедури, които в предходния планов период караха организациите да съсредоточават усилията си основно по изпълнение на техническите аспекти, вместо за постигане на същинските резултати по дадена мярка или проект. Тежкият режим на отчитане и неадекватното административно управление на програмата, особено по отношение на адекватност на сроковете, трябва да бъде избегнато. Например отчетът за приключен период да се извършва на първия ден от следващия периода месец. Трябва да отпадат практиките допълнително да се изисква документация след изтичане на определен срок за това.

Още една препоръчителна приоритетна тема за подкрепа извън програмата за околната среда (евентуално възможно като самостоятелна бюджетна кредитна линия) се отнася към по-интензивното изграждане на системи и осигуряването на стимули за въвеждане на енергоефективни мерки на микро ниво – домакинства, малки фирми.

Необходимо е също така програмното изпълнение и подготовка да станат много по-прозрачни, като на обществеността систематично се предоставят редовни и изчерпателни отчети от отговорните институции. Това изискване важи и за всички групи европрограми.

ЕНЕРГИЯ И КЛИМАТ

Участниците в Националната конференция на природозащитните НПО констатираха, че е необходима ясна гържавна политика и визия за дългосрочно устойчиво развитие на България в следващите няколко десетилетия за справяне с климатичните промени и преминаване към нисковъглеродна икономика и енергетика.

България се нуждае от поставяне на конкретни цели за устойчиво развитие в по-дългосрочен план (30-50 години минимум), каквито през последните две десетилетия не бяха ясно поставени от нито едно правителство.

В България прилагането на политиките, решенията и действията на всички нива не са достатъчно съобразени с глобалната динамика на развитие, основно обхващащи социалните, икономическите, технологичните и екологичните аспекти.

За справянето с промените в климата, предизвикани от човешката дейност, и за преминаване към нисковъглеродна енергетика трябва да се предвидят ясни механизми за ефективно използване на обществените средства за иновативно развитие на енергетиката и енергийната ефективност, включително и външно финансиране. Динамиката в развитието на технологиите в областта на енергийната ефективност (ЕЕ) и възобновяемите енергийни източници (ВЕИ) налага приоритетно да се предвидят начини за финансиране на научно-приложни и инвестиционни проекти. В тези области все още не съществуват пазарно доминирани продукти и това може да се използва за технологичен и пазарен пробив в България и извън нея.

Потенциалът на страната ни за бърз преход и справяне с проблемите на национално ниво в тази сфера е огромен, като се има предвид големият брой фактори като наличие и достъп до все по-ограничени и скъпи природни ресурси; все по-честите проблеми, съпътствани от политически и монополни предизвикателства; увеличаващи се заплахи за околната среда; навлизането на нови решения на поносима цена, водещи до независимост на всички нива.

България има шанс да се поучи от вече съществуващите успешни гържавни ходове на редица страни, които могат да бъдат внимателно анализирани и след детайлен преглед на специфичните ни условия в момента може да се набележат конкретни пътища за постигане на пазарен успех в производството в сферата на ВЕИ и ЕЕ.

Изключително важно за България е да се предвидят начини за финансова подкрепа на научните, научно-приложните и инвестиционните предложения. В същото време трябва ясно да се укаже, че с обществени средства не могат да се финансират или индиректно да се подкрепят енергийни проекти, базирани основно на изкопаемите горива, включително ядрената енергетика и големите хидроенергийни комплекси.

Подходът „отдолу-нагоре“ за определяне на пресечната точка на европейските и национални политики и политиките на местно ниво отново не е дефиниран като инструмент за постигане на националните цели, които в крайна сметка трябва да се постигнат от местните общности.

ПРЕПОРЪКИ:

Участниците в конференцията смятат, че приоритетно у нас трябва да се наблюдава изграждането на малки ВЕИ мощности в урбанизирани територии, без конфликт с окол-

ната среда и водещи до енергийна независимост на общности, населени места, фирми и отделни граждани (семејства). С този подход е възможно да постигнем по-високи цели от 16% ВЕИ до 2020 г. (например 25 – 26%), което се основава на мерките и действията на Road Map 2050 на ЕК, и многото други доклади и проучвания, които ясно затвърждават, че е възможно до 2050 г. да намалим емисиите си 95% и да преминем изцяло към алтернативни възобновяеми енергийни източници.

1. Участниците в конференцията смятат, че е критично необходимо гържавните структури да изработят планове (стратегии) за адаптация на всички нива, но основно земеделие, биоразнообразие, гори, води, човешки дейности и заплахите за хората, като тези планове трябва да включват широко експертно мнение при тяхното изготвяне, срокове за постигане на целите и резултатите в тях, както и период на ревизия и контрол от страна на гражданските структури, бизнеса и научните среди
2. Участниците в конференцията смятат, че България може да направи необходимия преход и бърз скок сега към днешна дата и да пропусне модела, базиран на икономическо развитие на изкопаеми горива на развитите страни, като премине изцяло към нови нисковъглеродни технологии и решения на всички нива, което ще направи българската икономика конкурентоспособна, добре функционираща и на поносима цена ще успеем да се справим с предизвикателствата от промените в климата и да излезем от дълбоката криза обхванала гържавата и икономиката през последните две десетилетия. Другата причина това да се случи ще е на базата на нормативни ограничения и стимули от страна на европейските и глобалните структури, и на практика след 10–20 години ще трябва да се налага чрез други механизми този преход, като на България ще ѝ е невъзможно да постигне тези цели и пак ще се озове на гъното на страните с успешни икономически модели.
3. Участниците в конференцията не подкрепят изграждането на АЕЦ, Carbon Capture and Storage технологии за улавянето на CO₂, добива на шистов газ, както и сегашния модел на търговията с емисии не включващ улавянето на CO₂ от екосистемите. Тези инвестиции и механизми не дават практически решения за справяне с промените в климата. Освен всичко друго АЕЦ, CCS и добивът на шистов газ са скъпи и носят огромни рискове за природата и хората. Търговията с емисии показва огромни слабости и се разглежда като потенциален финансов балон от рода на гот-комите или ипотечния балон.
4. Участниците в конференцията смятат, че мерките за повишаване на енергийната ефективност на всички нива сред населението (жилищен сектор, транспорт и т.н.), както и в икономиката са приоритетни, и едва след тях идват плановете за нови ВЕИ мощности или изграждането на ненужни конвенционални мощности, базирани на изкопаеми горива и атомна енергия. Замяната на мощностите на уран, въглища, нефт и газ е процес, който може да се осъществи плавно до 2050 г. и никога не очаква, че това е въпрос на „една нощ“.

УСТОЙЧИВА ГРАДСКА СРЕДА

Подобряването на качеството на живота в България е пряко свързано с развитието на градската среда. През последните 20 години устойчивото развитие на градската среда се случва изключително бавно и без особеното желание за взаимопомощ от страна на градската управа.

За да се развива успешно един град е нужно пълноценно взаимодействие между гражданския сектор, градската управа и бизнеса. Ако някой от секторите не оказва съдействие то и развитието на града започва да куца. Нещо, на което всички ние ставаме свидетели през последните години.

Въпреки че има необходимото познание за посоката, в която да се развие един град, то това развитие така и не се случва или се случва изключително бавно.

КОНСТАТАЦИИ:

- Гражданите участват в обсъждания на градоустройствените планове, но отразяването на тяхното мнение не е задължително и е въпрос на добра воля от страна на администрацията.
- Самите обществени обсъждания се случват едва след като се направят градоустройствените планове.
- Не се информират гражданите за това какво се планира за техния град или район. Всичко се обявява на места, които са трудно достъпни и/или въобще не се знаят от гражданите.
- Липсва желание за промяна на порочните практики в градската управа.
- Гражданите нямат възможност да обжалват градоустройствените планове.

РЕШЕНИЯ, ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

1. Да се провеждат обществени обсъждания за бъдещи промени в градоустройствените планове, преди да се започне правенето на такива. Мнението на гражданите да се взема под внимание при направата на тези планове и това да е ясно регламентирано в закона, а да не зависи от субективната оценка на някой в градската администрация.
2. Предложения за промени в Закона за устройство на територията с цел гарантиране в съда на правото да се обжалват устройствените планове:
  - Да се смятат за заинтересована страна неправителствените организации с предмет на дейност, свързан с градоустройството, екологията и т.н.
  - Да се смятат за заинтересована страна гражданите, живеещи през улица спрямо предвидено ново застрояване (това право го имаше, но отпадна).
  - Да се допускат промени на плановете за вече изградени части от града само след положително становище от проведено обществено обсъждане.
3. Когато се планира развитието на града, да се прави с цел запазване на културно историческото наследство и характерния облик на населеното място, чрез изработване на ясни критерии за съответствие за всички елементи на градската среда, включително и озеленяването.

4. Да се осъществи на практика заложената в ЗУТ взаимобвързаност между устройствените схеми и плановете, плановете за развитие и бюджетите на общините, за да има реалистични планове с ясна програма за реализацията им. Така ще се ограничи значително необходимостта от непрекъснати промени в тези неприложими градоустройствени планове и ще се намали корупцията, тъй като бивайки нежелани промените в плановете най-често се допускат на тъмно и се реализират посредством корупционни практики. В тази връзка от първостепенна важност е да има отчетност и контрол за изпълнението и прилагането на градоустройствените планове и за сроковете, в които става това.
5. Национална стратегия за развитие – да бъде интегрирана схема от всички останали секторни политики и това да даде препратка към националната комплексна устройствена схема, по градове да се направят обсъждания с хората и да кажат какво искат да се случи с техния град.
6. Главният архитект на всяка една община да декларира, че няма конфликт на интереси и да се следи строго за липсата им.
7. Законът за етажната собственост да бъде променен, така че да бъдат улеснени гражданите да използват покривите на сградите за поставянето на соларни панели, а всички новопостроени сгради да отговарят до максимална степен на характеристиките на пасивни сгради.
8. Общинският съвет и събранията на комисиите към общината да бъдат максимално отворени за широк кръг от граждани.
9. Да се полагат максимални усилия за запазване на културно-историческото наследство на всяка една община. Да се предвиждат достатъчно средства в бюджетите на общините за тази цел.

Участниците в конференцията заявиха готовността и желанието си да участват активно в процесите изграждане на политики, планове и стратегии, както и по контрола на изпълнението им.

В ОБЛАСТТА НА УСТОЙЧИВА ГРАДСКА СРЕДА КОНКРЕТНО БЕШЕ ПРЕДЛОЖЕНО:

1. Да се търси отчетност и отговорност от министерства и общини за осигурените и разходвани средства за постигане на устойчива градска среда и за всички действията относно изработване и приемане и реализиране на устройствени планове чрез Закона за достъп до обществена информация.
2. Да се търси отчетност и отговорност от браншовите организации и техните представители в различните комисиите към министерства и общини чрез Закона за достъп до обществена информация.
3. Да се предлагат от гражданите мотивирани становища и предложения по конкретни проблеми.
4. Да се търсят и изискват мотивирани отговори по становища и предложения на гражданите, както и яснота за причините за одобрението или отхвърлянето им, включително чрез водене на административни дела срещу общини и министерства (основанието за това е чл. 71 от АПК, според който при издаването на общи административни актове като например Общите устройствени планове, обсъждането

на всички предложения и изясняването на всички обстоятелства е задължително за администрацията).

5. Да се съсредоточат усилия в борбата за прилагане в съда на правния интерес на гражданите и организациите, съответстващ на Конституцията на РБ и Конвенцията за защита на правата на човека, независимо от противоречията с това в действащите закони, които са от по-ниско ниво.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕВРОФОНДОВЕТЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

България е страната с най-слабо използване на фондовете на ЕС. Страната има много и различни по същността си проблеми с усвояването на средствата от Европейския съюз. Най-общият е, че не си научихме уроците от предприемаческия период 2000-2006 г. Все още целта на програмите е управлението и отчитането на проектите, а не резултатът от изпълнението. “Усвояването” има приоритет в мисленето на всички нива, бенефициентът е “враг” и “крадец” по определение.

Процесът на програмиране подпомогна развитието на проблемите, вместо да реши повечето от тях.

Факторите, които най-много пречат на добрата работа със средствата на ЕС в България, са огромната бюрокрация, формализмът, политическите игри, пренебрежението към негържавните участници в Комитетите за наблюдение и другите форми на обща работа, липсата на съгласуване на процесите и правилата с бизнеса, гражданите и дори с местните власти.

КОНСТАТАЦИИ

1. Към момента се “усвояват” около 10% – но реално верифицираните от ЕК са по-малко. До края на периода се очаква да бъдат използвани около 20 % при тези темпове и слабости.
2. Наблюдава се скептицизъм, фрустрация, отказ от търсене на европари от страна на бизнеса – и като цяло развитие на евроскептицизма.
3. Огромната власт на правителството и липсата на адекватна териториално-административна децентрализация, както и на единна интегрирана регионална политика като цяло пречат за ефективното целеполагане, стратегическото планиране и използването на фондовете. По този начин няма реално развитие, камо ли сблизяване (кохезия) на регионите към “средното за Европа” ниво на развитие. Липсата на визия за страната, на национални приоритети и на добре разработени и работещи стратегически документи на всички равнища също водят до посочения резултат.
4. Липсва разбиране за същността на еврофондовете като допълващи, като насочващи за постигане на общи цели на ЕС с местен и общностен ефект едновременно. На тези пари често се гледа като на пари, които ще решат всички проблеми.
5. В сегашната администрация има желание за позитивна промяна, но напрегът е скромен (ИСУН, идеи за намаляване на бюрокрацията). Все още има различно говорене от различните институции по едни и същи теми. По много важното пред-

ложение за създаване на единна мега агенция за управление на всички ОП няма достатъчно информация и не може да се оцени доколко е добра или не тази идея. Има забавяне в процеса на програмиране за 2014–2020 г. От друга страна, добрата новина е, че се очаква по-голям синхрон между процесите на програмиране и на регионалното планиране. Първите информации сочат, че се наблюдава наличието на повече апетити в битката за очакваните по-малко средства за България през следващия период.

РЕШЕНИЯ, ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Общият принцип при използването на европейските средства трябва да бъде: “Обществените средства – само за обществени проекти и за екосистемни плащания”.

1. Препоръките от Доклад – 2010 на КУПФЕС да влязат и като позиции на природозащитните НПО за подобряване работата по използване на европарите.
2. Да бъдат създадени и прилагани критерии за устойчивост на еврофондовете, които да включват:
  - екологичните политики;
  - зелени работни места;
  - подкрепа за ВЕИ и ЕЕ;
  - ЕЕ оценка на всички проекти;
  - зелени обществени поръчки;
  - по-малко на брой и по-фокусирани цели;
  - интегрирано управление на градските и крайградските зони и интегриран подход при финансирането на тези територии.
3. Необходим е всеобхватен граждански мониторинг – от началото на процесите до техния завършек, а не само за конкретни корупционни или други “лоши” схеми. Сегашното състояние на АФКОС като структура, подчинена на министъра на вътрешните работи, е проблематично и пречи за разкриване на корупционни и други “лоши” практики.
4. За да се избегне повторение на грешките, трябва да се приемат няколко елементарни принципа:
  - За следващия период се планират средства съобразно постигнатото текущо усвояване.
  - Децентрализацията на функции по управлението на еврофондовете се разбира еднозначно. Трябва да се дават повече права за управление на програми, мерки и т.н. на партньорите – НПО, бизнеса и т.н.
  - Да се допуска финансиране на европроекти, на бенефициенти, съобразено със съществуващия им капацитет (пропорционално на досега администрираното от тях).
5. Улесняване достъпа на НПО до средствата – опростяване на административните изисквания до минимума в ЕС. В момента гържавата потиска гражданския сектор, включително чрез прогонване на донорите. Необходимо е да се създаде ресурсен център за развитие капацитета на гражданския сектор по проектите.

6. Необходимо е проактивно участие на гражданския сектор в програмирането за 2014–2020 г. НПО също трябва да могат да предлагат критериите за участие. Организирането на НПО и комуникацията с отделните министерства е започнала.
7. Доколкото компаниите за услуги (вкл. и т. нар. “естествени” монополи) – ВиК, топлофикация, енергоснабдителни дружества, дружества за управление на отпадъци и др. се финансират със средства на ЕС, ние предлагаме задължителност на принципа “прозрачност срещу пари”. Това означава като минимум:
  - широко публично обсъждане на техните общи условия по договорите между тях и гражданите;
  - забрана за едностранна промяна на клаузи по договорите;
  - публичност на финансите на фирмите-монополисти (местни или регионални);
  - публични обсъждания на цените на услугите.

ОВОС

- Съществуващата практика по ОВОС в България е порочна, не отговаря на европейските стандарти по отношение на прилагането на принципа на предпазливост (оценка на риска от вероятни въздействия) и заобикаляне или неприлагане на правилата за осъществяване на обществени обсъждания и консултации.
- Смысла на процедурата по ОВОС се проваля в най-съществената ѝ част – качествена оценка на положителните ефекти при неосъществяване на инвестиционното намерение (т.нар. нулева алтернатива), както и пълноценното разглеждане на алтернативи относно технологии и местоположение.
- Досегашната практика в България докладите по ОВОС, докладите по Екологична оценка и докладите по съвместимост с НАТУРА 2000 да се възлагат от инвеститора на наети пряко от него “независими” експерти е порочна и при специфичните български условия води до узаконена корупция и до необективни доклади в полза на инвеститора. Необходимо е промяна на системата и въвеждане на независима структура, която да потвърждава резултати от оценката на въздействията и риска.
- Проблеми с участието на обществеността – обществени обсъждания – гарантиране на сигурността и достъпа на гражданите, недостатъчен период за консултации и неотчитане на становища, подадени по процедурата.
- За по-добра публичност настояваме заседанията на ВЕЕС да са отворени за присъствие, съществено да се увеличи броят на представителите на НПО в различните структури в процеса на вземане на решения по ОВОС.
- Да се анализира досегашната практика на крайно отрицателни решения на ЕК или съда за проекти, които са получили положителна оценка от български институции
- Контрол и санкции за изготвилите некачествен ОВОС – изострено внимание от страна на инвеститорите и контролните институции (РИОСВ и МОСВ) относно конфликт на интереси. За прекратяване на тези пороци е наложителна ясна формулировка в законодателството на термина “конфликт на интереси” и да се прилагат строги мерки като търсене на наказателна отговорност и възстановяване на изплатените хонорари.

- При несъответствие на предвижданията за въздействие и изпълнение на условията в Доклада по ОВОС да се отменят разрешенията чрез нов, специален текст в ЗООС, възстановяване на щетите от инвеститора по закона за екологичната отговорност.
- Създаване на единен електронен регистър към страницата на МОСВ със текущите процедури, решенията по тях и архив на предишни такива.

СПЕЦИФИЧНИ ПРОБЛЕМИ С ОЦЕНКИТЕ ЗА СЪВМЕСТИМОСТ С НАТУРА 2000:

- Докладите за оценка за съвместимост са с лошо качество – практически не отговарят на изискването да представляват документ с научна информация (или изискването за най-добрата научна информация). Обикновено са изцяло субективни в подкрепа на инвестиционното намерение на възложителя на проекта или плана. Избягва се даването на оценка за значителни въздействия чрез отричане наличието на защитени местообитания и видове (без да са проведени необходимите проучвания и да са дадени доказателства) или просто се отричат самите въздействия. Или в краен случай се дава пълна оценка на въздействието, включително и пряко унищожаване на площи от местообитания, но се определя като “незначително”.
- Злоупотребява се с процедурата за скрининг (предварителна оценка на необходимостта от пълна оценка за съвместимост). При проекти и планове явно, нуждаещи се от пълна оценка, попадащи в защитените зони върху гори, земи и води, такава не се провежда. Няма ясни критерии и има смесване на понятията “вероятност от въздействие” и “вероятност от значително въздействие”.
- Процедурата за издаване на решение за ОС е предопределена от резултата на доклада за ОС – ако няма отрицателни становища с друго съдържание, компетентният орган е длъжен да се съобрази с изводите на доклада за ОС. Компетентният орган няма правомощия самостоятелно да събира научна информация при това положение и е правно ограничен да се съобразява единствено с ДОС. Коеето пряко влиза в противоречие с изискванията на чл. 6 (3) на Директива 92/43, където правомощията за взимане на решение са изцяло в компетенциите на органа и той не е ограничен от никакви външни обстоятелства, освен от самите императивни изисквания на директивата.
- Все още разписаните процедури за оповестяване на решенията не са добри – няма единен регистър за оповестяване, всеки РИОСВ си създава собствени правила за оформяне на страниците и места за оповестяване, няма архив на документите.

КАРТИ ЗА ПРИРОДОЗАЩИТА

Картите, включително онлайн базираните, са необходим визуален ресурс за улеснение на гражданите в достъпа им до публична информация за заплахите и процесите по опазване на околната среда в България. Те дават възможност за локализиране на конкретни природни дадености, екологични проблеми и заплахи, дейности на природозащитни организации и др., както и за по-лесно сигнализиране за установени нарушения до ангажираните държавни администрации.

1. Необходимо е отговорните по темата институции да осигурят проследяемостта на сигналите, подадени от гражданите, включително и чрез онлайн карти.

- България изостава в поетите ангажменти по изпълнението на Директивата INSPIRE, по силата на която българските институции трябва да осигурят публичен достъп до наличните си картографски данни в единен формат, който да гарантира спазване на изискванията на Закона за личните данни и да позволи генериране на приходи.
- Участниците в конференцията установиха, че е необходим единен геопортал, който да обединява създадените различни картографски ресурси, включително с връзки към карти, поддържани от НПО и други негържавни заинтересовани страни.
- Да се потърси начин създаването на карти за природозащитата да се финансира по някоя от оперативните програми.
- По проект “Екомрежа България – Природозащита чрез работа в мрежа и комуникация по проблеми като опазване на защитени зони, вредни емисии и битови отпадъци” ще бъде създадена интерактивна онлайн екологична карта на България с основна визуална информация по целевите теми. Предвижда се тази карта да бъде осъществена на платформа с отворен код, ще има възможност за непрекъснато допълване и редактиране на съдържанието от регистрираните потребители. Ще има филтрация по “добри” и “лоши” критерии, според която ще се визуализират определени категории обекти.

ПРИМЕРНИ “ЛОШИ” КРИТЕРИИ:

- индустриални замърсители: излезли от употреба, настоящи и планирани производствени мощности;
- управление на твърди битови отпадъци: нелегални сметища, планирани депа, планирани или съществуващи съоръжения за управление на отпадъци;
- защитени територии: незаконно построени сгради и други незаконни дейности.

ПРИМЕРНИ “ДОБРИ” КРИТЕРИИ:

- защитени територии;
- центрове за защита на диви животни;
- екоселища;
- екопътеки.

ФУНКЦИИТЕ НА САЙТА С КАРТАТА ЩЕ ВКЛЮЧВАТ:

- подаване онлайн на сигнали за проблеми;
- възможност за добавяне на разнообразна информация – текст, снимки и видео за локализираните точки по категории;
- отделна ресурсна секция, в която регистрираните потребители ще могат да качват собствено разработен картен материал, достъпен за сваляне от останалите потребители, както и свободен ГИС софтуер;
- организации, граждански инициативи и потребители ще могат при регистриране да указват по каква тематика работят или търсят помощ. Ще могат да се визуализират върху картата, по този начин бързо и лесно потребители могат да намират конкретни съмишленици по региони;

- картата ще предлага връзки към всички съществуващи български онлайн картографски проекти, както и към социални мрежи с цел популяризиране.

ИЗЛОЖЕНИЯ ОТ ТЕМАТИЧНИ ПЛЕНАРНИ ДИСКУСИИ

Тематична пленарна дискусия, по която беше постигната съвместна позиция на националната екоконференция, е сесията по темата “Гражданско участие”. Тази дискусия се радваше на ценния принос на участници от институции и организации извън природозащитния сектор – Министерския съвет на Република България, Института “Отворено общество”, “Българския център за нестопанско право” и др.

ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

По време на сесията беше направен обзор на актуалните нагласи и разбиране на обществеността за гражданското участие, достъпа на гражданите, инициативни граждански групи и НПО, както и по проблемите им в работата с институциите по отношение на адекватните и необходими спрямо реално предоставените възможности за гражданско участие.

Основните акценти в прегледа на състоянието на гражданското общество и участие в България се дадоха през призмата на последни представителни изследвания на Институт “Отворено общество”. Като цяло 52% от анкетиранияте заявяват недоверие към гражданското общество в страната, което е обяснимо предвид на заявеното силно недоверие на хората към околните като цяло (70% смятат, че трябва да се внимава с тях и само 30% – че на повечето хора може да им се има доверие). Общественото мнение определя на 3-то място като граждански активни представители на гражданското общество “екологите” (след студентите и пенсионерите), което е изведено 1 позиция по-напред от това на НПО-та като цяло.

Като форми на “гражданско участие” хората определят с най-висок процент гаряването чрез SMS (57,82%) или материални дарения (45,03%), следвани от доброволен труд за облагородяване на средата (41,1%) и/или за определени групи (21,14%) и индивидуални парични дарения (29,11%). Обществените обсъждания заемат сравнително по-задно място в степенуването с 16,13%.

От отговорите за включване в различни форми на гражданско участие с цел заявяване на лична позиция и отстояването ѝ може да се заключи, че е много висок процентът на гражданите, които не са се включвали в подобни (процентът на неучаствалите в никаква форма варира между 65,6% за неучаствали в благотворителна кампания и 95,1% – бойкот). Сред основните форми на участие се забелязва най-висок процент на участие – 31-35% за благотворителни кампании и срещи за решаване на местни проблеми на квартално ниво. Между 12-14% от респондентите потвърждават участие в някаква организирана форма на гражданско участие, като членство в НПО (включително доброволчески организации), неформални клубове, подписване на петиции и др. Също положително е, че едва 11,2% от респондентите заявяват, че не биха предприели действия към нито една обществена институция.

57,1% от анкетиранияте смятат, че гражданското общество има ограничено влияние върху обществените процеси, и 31,4% – че упражнява известно влияние. 69% са на мнение

ние, че гражданските организации нямат влияние при определяне на политиките на европейско и национално ниво, а 46,3% – и при определяне на политиките на местно ниво.

Изводите от изследването поставят сред основните акценти разпознаването на различни неформални групи (и не толкова на НПО) като автентични представители на гражданското общество. Те слагат на дневен ред преобладаващото разбиране за гражданско участие под формата на граждански дейности без реална ангажираност и практическо участие. Наблюдава се и секторна тенденция за развитие на експертност без представителност или обратното. Отворен остава един от най-важните въпроси – доколко гражданските организации (не) се включват в обществените процеси и по този начин.

Бяха представени разработените от Министерския съвет Стандарти за провеждане на обществени консултации като рамка за осъществяване на консултации и включване на обществеността и отвореността към онлайн съгласуване на различни стратегически документи и политики с обществеността (www.strategy.bg). Въпреки че стандартите представляват един много положителен опит за насърчаване на гражданското участие и определят различни форми на консултации с обществеността, за съжаление в момента те нямат задължителен характер за прилагане от всички министерства и други държавни структури. Това води до несигурност на използваните механизми и прилагани стандарти в работата с обществеността, което от своя страна е свързано с невъзможността на гражданите да са информирани и да се включват пълноценно и навреме.

Като някои от основните проблеми и трудности до момента за успешно достигане и включване на обществеността и в работата на екологичните НПО и инициативни граждански групи с институциите бяха очертани следните:

1. НПО трябва да работят по-активно с медиите за по-голяма чуваемост на успехите и проблемите, както и за привличане на повече граждани в процесите на участие.
2. Променливата обществена среда и същевременно консервативната и неотчитаща динамиката в обществото рамка на работа на държавните институции изискват от НПО много идеи, непрекъсната работа и капацитет за решаване на проблемите в сферата на околната среда.
3. Подобряване на активността на НПО по отношение на взаимодействие с институциите и привличане на повече граждани за участие.
4. Подобряване на координацията между самите НПО – както по обмен на информация, експертен обмен на мнения и включване в различни форми за гражданско участие.
5. Все още механизмите за включване и отчитане мнението на НПО и граждани в работата на държавни институции (участие както на експертно, така и на консултативно или чисто наблюдателско ниво като граждани) остават ограничени, недостатъчно модернизирани и прозрачни, недемократични и негъвкави.
6. Голямо е разнообразието в използваните от различните институции механизми за комуникация с гражданите. Липсата на съвременни, ясни, бързи и ефективни механизми за включването им – включително неотчитане и неизползване възможностите на съвременните информационни технологии, води до забавяне, обезсмисляне и обезсърчаване на интереса и доверието на гражданите за комуникация и взаимодействие с институциите.

7. Често гражданските организации стават жертва на забавяне и пропускане на възможности за участие поради недобрата и ненавременна комуникация от страна на институциите, както и поради липса на координация между структурите на дадена институция или между отделни институции.
8. Необходимо е да се създадат механизми за активно и демократично включване на представителите на НПО, инициативни граждански групи и граждани в правенето на политики, а не единствено в последващите процеси на тяхното изпълнение и мониторинг.
9. Необходимо е осъвременяване и актуализиране на Закона за нормативните актове по отношение на механизмите за информиране на гражданите, събиране и отчитане на тяхното мнение.
10. Запазва се формалният подход на институциите за провеждане на обществени консултации по различни стратегически важни планове, програми и др. Много кратки и нереалистични са сроковете за консултации с обществеността, включително предварително запознаване с документи и информация, а държавните институции не предоставят обратна връзка за това как е отчетено нейното мнение по различни поставяни за дискусия въпроси.
11. Наблюдава се негативна тенденция институции да отказват отчитане интересите на гражданите и да не дават достъп до информация или участие в даден процес с аргумента, че гражданин, гражданска група или НПО “нямат правен интерес” за случаи, отнасящи се до защита на правото на чиста и здравословна околна среда.

Предложенията и исканията, около които се обединиха представителите на екологичните НПО за преодоляване на изброените по-горе проблеми, са:

1. Да се осигури достъпът и участието на НПО и гражданите в процесите на създаване на политики.
2. Да се подобрят процедурите, времето и достъпът до участието на НПО и граждани в обществени дискусии и консултативни процеси по отношение изпълнението и последващ контрол и мониторинг върху изпълнението на политики и работата на администрацията.
3. Разработените от Министерския съвет правила за обществени консултации да се подложат на обществено обсъждане и след това да се приемат и прилагат задължително от всички структури на държавната администрация с НПО и граждани, за да са единни, прозрачни и демократични, като включително предвиждат механизми за гарантирана обратна връзка към гражданите (например да се предоставят подходящи, съвременни методи на информирането им, като RSS, електронни съобщения по мейлинг листи и др.) Задължителният им характер е необходимо да се разпише в предстоящия Закон за нормативните актове.
4. Да се създаде тематичен прозрачно управляван фонд за подкрепа на усилията на НПО за опазване на българската природа, който да подпомага и подобрява капацитета на гражданския сектор за опазване на природата.
5. Да се създадат прозрачни контролни механизми, включващи гражданите както за ефективността от работата на администрацията (на експертно и гражданско ниво), така и върху независимостта и дейността на правораздавателните органи.

ПРОЦЕСИ И АКТЬОРИ В ПРИРОДОЗАЩИТНАТА ОБЩНОСТ

Тематична пленарна дискусия, по която в рамките на националната екоконференция не беше достигната съвместна позиция, беше сесията по темата “Процеси и актьори в природозащитната общност”. Иницирано е вътрешно обсъждане на общността по темата, за основа на което служи представеният на пленарната сесия дискуссионен авторски материал на Павел Антонов, учредител и член на УС на БЛ (вж. Анекс 3). Дискусията продължава на интернет адрес: <http://www.bluelink.net/index.shtml?x=43367>

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Участниците в националната конференция на природозащитните организации “Екомрежа България” настояват горните констатации и препоръки да бъдат взети предвид при разработването и осъществяването на държавните политики и инициативи.

Участниците в националната конференция ще представят настоящите изводи и препоръки за опазване на околната среда в България пред държавните институции (включително, но не само, ресорните комисии към НС, МС, МОСВ, МЗХ) с цел постигане на по-голямо гражданско участие, прозрачност и демократичност при вземането на управленски решения, свързани с екологичната политика на РБ. Решенията от националната конференция ще бъдат разпространени и сред медиите, заинтересовани социални и обществени партньори на национално и международно ниво, за да генерират обществен интерес, дебат и гражданска ангажираност в процесите по темите, разработени в този документ.

Представителите на организациите от екологичната общност ще продължат да работят за устойчиво развитие на България и съхраняване на природното ѝ богатство. Настояваме за застъпване на изложените тук препоръки в държавните политики, като ще участваме активно в обсъждането, подпомагането на общественото информиране, оперативното разработване и общественото обсъждане по гореизброените проблеми.

АНЕКСИ

АНЕКС 1. СПИСЪК НА УЧАСТНИЦИТЕ	
Александра Кауджуйска	Коалиция за устойчиво ползване на Европейските фондове
Александър Дунчев	АГБ
Александър Първанов Асенов	Черноморска мрежа на НПО
Алексей Константинов Жалов	Българска федерация по спелеология
Ангел Сираков	МС – Централно координационно звено за управление на средствата от ЕС
Андрей Ковачев	СДП Балкани
Апостол Стойчев Стойчев	Асоциация за Стратегическо Управление ДЕЛФИ
арх. Калина Тодорова Павлова	Обществен център за околна среда и устойчиво развитие
Ася Кавръкова	Институт “Отворено Общество”
Божидар Димитров	Клуб Вода
Борис Хотинов	Граждани за Рила
Борислав Сандов	Българска Асоциация Биопродукти
Боряна Шивачева	Общност на софийски граждански сдружения – Инициатива “Граждани за зелена София”
Валентина Христова Спасова	Клуб Отворено общество – Плевен
Ваня Рътарова	БДЗП
Велислава Джамбазова	Асоциация на студентите по урбанизъм
Венелина Величкова	Българска фотоволтаична асоциация
Венелина Желязкова Бербенкова	Сдружения “Клуб Екоравновесие”-Добрич и “Белият бряг”- Балчик
Венцислав Василев	Регионален екологичен център за Централна и Източна
Вера Стаевска	БлуЛинк
Вера Шрайнер	IFL, Лайпциг
Весела Тончева	Общност на софийски граждански сдружения – Инициатива “Граждани за зелена София”
Веселин Дробенов	Регионален екологичен център за Централна и Източна Европа – България
Веселина Кавръкова	ВВФ България
Владимир Иванов	БлуЛинк
Върбан Москов	БАЕСТ
Габриела Петрова	Зеленика, “За да остане природа в България”
Генади Кондарев	ЕС “За Земята”
Георги Тупарев	
Георги Ангелов Стоянов	ДНП Централен Балкан
Георги Гушлеков	Съвет на европейските научни и културни общности
Георги Стефанов	ВВФ България
Герасим Герасимов	Швейцарско посолство
Гергана Йорданова Костуркова	Софийско гражданско сдружение “Щастливеца”
Даниел Костов	Екологика / Тонер Дайрект
Даниел Попов	Информационен и учебен център по екология
Даниела Стоянова Божинова	Българско сдружение за насърчаване на гражданската инициатива
Делчо Делчев	Сдружение “Трансформатори”
Деница Петрова	“За Земята”
Деница Радоева	“Тонер Дайрект”

АНЕКС 1. СПИСЪК НА УЧАСТНИЦИТЕ	
Денница Кюранова	Общност на софийски граждански сдружения – Инициатива “Граждани за зелена София”
Десислава Александрова	НБУ
Диана Петрова Проганова	НБУ
Диляна Даскалова	IFL, Лайпциг
Диляна Цингилева	Информационен и учебен център по екология
Димитрина Минчева Ботева	Фондация Информация и природозащита
Добринка Ялнъзова	ЕКО НОРД
Донка Калчева	Българско каяк общество
Дончо Иванов Иванов	Гражданско сдружение “Хармония”
доц. д-р инж. Ботьо Захаринев	“АГРИЯ” АД – Пловдив, Нов български университет
Драгомир Константинов	КУПФЕС
Емилия Владова Палакарчева	Сдружение “Екофорум за устойчиво развитие”
Жечко Йорданов	Национална асоциация “Зелена Сърница”
Живко Богданов	ВВФ България
Жулиета Сирил Июджи	НБУ
Ивайло Хлебаров	ЕС “За Земята”
Илия Тодоров Чернев	Сдружение “Чурика” – Собственици на гори и пасища по Мурсалица/Перелик; Туристическо дружество “Перелик”, Широка лъка
Илиян Иванов Ашков	Асоциация за доброволческо сътрудничество – София
Илиян Иванов Илиев	Обществен център за околна среда и устойчиво развитие (ОЦОСУР)
Ина Димитрова Генчева	АЛИАНС ЗА ОКОЛНА СРЕДА
Инж. Димитър Иванов	Европейски институт по труда
Катерина Раковска	ВВФ България
Кирил Ташев	ИАГ
Клаудия Домел	DBU
Климентина Денева	МОСВ
Костадин Катранджиев	НБУ
Красен Петров	Инеко
Кристина Димитрова	“Да спасим Иракли”
Кристина Стефанова Тодорова	НБУ
Кристиан Гайзелман	IFL, Лайпциг
Латинка Топалова-Жежиха	Дирекция Национален парк Рила
Лудия Атанасова Арсова	Екоsvят Родопи – Смолян
Любен Панов – програмен директор	Български център за нестопанско право
Любомир Попйорданов	БААТ
Любомира Колчева	Фондация “ЕкоОбщност”
Маргарита Владимировна Ваклинова	Фондация “Девето и природата”
Маринела Заркова	Национално сдружение на общините в Република България
Марк Босани	Коалиция за климата – България
Мартин Иванов	Международно дружество “Елиас Канети”
Матиас Хьопфнер	Посолство на Федерална република Германия
Мая Ненова Бурова	Русенски университет “Ангел Кънчев”
Мая Станиславова	Международно дружество “Елиас Канети”
Меглена Плузчиева	Парламентарна комисия по европейските въпроси и контрол на европейските фондове

АНЕКС 1. СПИСЪК НА УЧАСТНИЦИТЕ	
Милена Димитрова	Информационен и учебен център по екология
Мирослава Раковска	НБУ
Митка Пенкова Георгиева	“Усмивка”
Надя Василева Бонева	Българска платформа за международно развитие
Наталия Димитрова	БлуЛинк
Невена Ангелова Магжарова	Клуб на нестопанските организации
Недялка Жулева	ИТ КОНСУЛТ
Нели Митева	Сдружение “Екомисия 21 век”
Николай Благоев Петров	НБУ
Николай Петров	
Николай Янков Сигжимов	Асоциация на еколозите от общините в България – АСЕКОБ
Нина Байкова	Сдружение “Добърско”
Павел Антонов	ЕКО-КЛУБ 2000
Павел Иванов	МС на Република България
Перуз Езикян	БлуЛинк
Петко Ковачев	Институт за зелена политика
Петко Цветков	Българска фондация “Биоразнообразие”
Петя Шереметова	Българска фондация “Биоразнообразие”
Пламен Атанасов	Фондация “Зеленика”
Пламен Димитров Борисов	Национално сдружение “Екогласност”
Пройчо Иванов Караиванов	Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация
Проф. Др. Мария Златева	Intereko21
Ради Янков Радев	Сдружение “ЕКОФОРУМ”
Радослав Христов Станчев	Изпълнителна агенция по околна среда
Радостина Петрова	Фондация “ЕкоОбщност”
Рашид Рашид	Асоциация за устойчива градска околна среда
Светла Христова	Скантек ЕООД
Светослав Герасимов Цветков	Съюз за защита на природата (СЗП)
Славеи Христова	Сдружение “Болкан Асист”
Снежка Каратотева	БлуЛинк
Стефан Здравков	Фондация “Искър”
Стилияна Юнакова	Сдружение “Болкан Асист”
Тодор Методиев Димитров	Сдружение “За земите на буховци”
Тодор Слабов	ЕС “За Земята”
Тодор Тодоров	ЕС “За земята”
Тома Белев	Асоциация на природните паркове
Улрих Боев	Association for Geospatial Information in South-East Europe
Улрих Ерман	IFL, Лайпциг
Христо Николов	СНЦ Зелени Балкани
Христо Николов	Федерация на Природозащитни Сдружения “Зелени Балкани”
Цветелина Иванова Милчева	Ре – Верк БГ ООД
Цветелина Христова Цветкова	НБУ
Юлиян Иванов Дюлгерев	Сдружение “ОПОРА на младите хора”
Юлияна Лазова	IFL, Лайпциг
Юрислав Чарийски	ЕКО НОРД
Янина Танева	Фабрика за идеи

АНЕКС 2. СПИСЪК НА ПРЕЗЕНТАТОРИТЕ И ФАСИЛИТАТОРИТЕ ОТ ДИСКУСИИТЕ

Защитени зони

Катерина Раковска (ВВФ България) – презентатор
Тома Белев (АПБ) – фасилитатор

Битови отпадьци

Ивайло Хлебаров (За Земята) – презентатор
Илиян Илиев (ОЦСУР) – фасилитатор

НПО избори

Вера Стаевска (БлуЛинк) – презентатор
Любомир Панов (БЦНП) – фасилитатор

Българо-швейцарска програма за сътрудничество – Герасим Герасимов (презентатор)

Промислени замърсявания

Даниел Попов (ИУЦЕ) – презентатор
Веселин Дробенов (РЕЦ за ЦИЕ-България) – фасилитатор

Управление на природни ресурси

Веселина Кавръкова (ВВФ България) – презентатор
Живко Богданов (ВВФ България) – фасилитатор

Приоритети за околна среда за програмен период 2014 – 2020

Драгомир Константинов (КУПФЕС) – презентатор
Илиян Илиев (КУПФЕС) – фасилитатор

Процеси и актьори в природозащитната общност

Павел Антонов (БлуЛинк) – презентатор, Милена Димитрова (ИУЦЕ) – презентатор, Петко Цветков (БФБ) – фасилитатор

Гражданско участие, механизми за участие при вземането на решения

Ася Кавръкова (институт “Отворено общество”), Павел Иванов (МС, дирекция “Стратегическо управление и планиране”) – презентатори
Любомира Колчева – фасилитатор

Електронни отпадьци

Илиян Илиев (ОЦСУР) – презентатор
Вера Стаевска (БлуЛинк) – фасилитатор

Енергия и климат

Георги Стефанов (ВВФ България) – презентатор
Деница Петрова (За Земята) – фасилитатор

Устойчива градска среда

арх. Калина Павлова (ОЦСУР) – презентатор
Пламен Атанасов (фондация “Зеленика”) – фасилитатор

Използване на еврофондовете за постигане на устойчиво развитие

Петко Ковачев (ИЗП) – презентатор
Драгомир Константинов (КУПФЕС) – фасилитатор

ОВОС

Веселин Дробенов (РЕЦ за ЦИЕ-България), Андрей Ковачев (СДП “Балкани”) – презентатори
Даниел Попов (ИУЦЕ) – фасилитатор

Карти за природозащита

Диляна Цингилиева (IfL), Улрих Боев (AGISEE) – презентатори
Юлияна Лазова (IfL) – фасилитатор

АНЕКС 3. ДИСКУСИОНЕН МАТЕРИАЛ “ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР, ЕКО-ОБЩНОСТТА, И РОЛЯТА НА БЛУЛИНК”

12 май 2011, Павел П. Антонов

Моля, прочетете текстовете вляво и напишете вашите размисления по тях в предвидените вдясно полета. Вашите отговори са напълно конфиденциални и ще се ползват единствено за аналитични цели от БлуЛинк.

Теза	Коментари и предложения как да се действа
1. СЕКТОРНО РАЗДЕЛЕНИЕ	
<i>1.1 Кухи и действащи организации.</i> Наличието на голям брой формално регистрирани НПО, не само зелени, чиято единствена цел е усвояване на финансови средства. В миналото основен източник на такива средства бяха международните донорски програми. Напоследък подобни организации се създават и оперират с бюджетни и европейски фондове. Проблем: на практика не търсят решение на проблеми. Служат само като фунии за източване на пари. Лишават реално действащите НПО от финансов ресурс. Генерират фиктивни проекти, дейности, програми, партньорства с гържавни институции.	
<i>1.2 Псевдо- и анти- природозащитни организации.</i> Тенденцията към сформирани на НПО с цели, диаметрално-противоположни на природозащитата. Икономически и политически групировки, разполагащи със сериозни финансови и властови ресурси все по-често прибегват до създаването на “граждански” организации, които всъщност имат дейност, по подобие на природозащитните, но с обратна насоченост. Примери: “Природа за хората” (с член на правителството като съучредител), инициативните комитети срещу Натура 2000 и др. Проблеми: объркване на общественото мнение; създаване на фалшива представа за гражданска подкрепа за чисто бизнес проекти; натиск върху институциите в полза на такива проекти и достъп на интересите им до каналите и форматите за гражданско участие (пример – ситуацията около избора на НПО представител по ГМО въпросите).	
<i>1.3 НПО и граждански инициативи.</i> Положително развитие през последните години е възникването на спонтанни граждански движения и инициативи извън рамките на регистрираните и упражняващи дейност НПО. Групите около Иракли и Странджа поставиха началото, последваха ги групи против ГМО, урбанизирана градска среда, тютюнопушене и др. Законодателството принуждава гражданските групи да се формализират. Натиск оказват и традиционните НПО – например платформата за НПО представителство е затворена за граждански групи. Проблем: формализиране на неформалните.	

Теза	Коментари и предложения как да се действа
2. ВЪТРЕШНО-ОБЩНОСТНО РАЗЦЕПЛЕНИЕ	
Действащите НПО (по смисъла на 1.1.) до голяма степен се познават и взаимно идентифицират като такива. Така около споделени ценности се сформира широка активна гражданска общност, която БлуЛинк възприема като своя основна база. Тя устоя на проблемите около разделението с т.нар. Витошка конференция от 2002 г. и други сътресения. Но тази база никога не е била хомогенна. В нея кристализират различни клъстърри, често под формата на коалиции. Проблемът е, когато различията между различните клъстърри започват да вземат превес над обединителната ценностна спойка на общността.	
<i>2.1 Радикализация и загуба на диалогичност.</i> Все по-често се чува, че участието в дискусии е “загуба на време”. Проблеми: широкият, “демократичен” формат за обсъждане става непосилен дори в рамките на гражданската среда. Изясняването и отстояването на позиции в рамките на открит дебат с опоненти се възприема за безсмислена загуба на време от нарастващ брой ключови хора в сектора.	
<i>2.2 Хоризонтално(тематично) противопоставяне.</i> Естествени донякъде противоречия, като тези между “натурчици” и “енергетици” примерно сякаш се изострят. Проблеми: обърква се общественото мнение и се налива вода в мелницата на индустриалните и политическите лобита. Противоположни мнения по професионални дебати надделяват над съвместно споделени ценностни принципи и да се експонират целенасочено в обществената комуникация.	
<i>2.3 Вертикални деления – експерти и идеалисти.</i> “Стратезите” не искат да си губят времето с глупости, “експертите” презират лаладжииските спорове тях протести, “идеалистите” нападат продажниците и ги обвиняват в политически конформизъм. Проблеми: разединение, разнобой, подкопаване на общите цели.	
<i>2.4 Професионалисти и активисти.</i> За голяма група от хора в основната природозащитна общност опазването на околната среда отдавна е професия. Те продължават да се самоопределят като активисти, а организациите, чрез които се издържат – като граждански. Търканията между професионални и доброволни активисти зачестяват в рамките на целевата общност. Проблеми: Професионализирането на тези организации е източник на сериозни промени в поведението на тези организации. Те възприемат логиката и поведението на работодатели, т.е. интернализируют в приоритетите си осигуряването на финансов ресурс. <i>Проектинг – превръщането на гражданските организации в инструменти за прилагане на гържавни, донорски политики.</i>	

Теза	Коментари и предложения как да се действа
<i>НПО действат вместо държавата.</i>	
<p><i>2.5 Международни мрежи срещу местни организации.</i> Поведението на могъщи – и не дотам – международни мрежи силно наподобява това на наднационалните корпорации. Проблеми: промяна и подмяна на облика на местното гражданско движение. Отнема се капацитет на местните организации.</p>	
<p><i>2.6 Граждански организации и политика.</i> На теоретично ниво политическите партии имат претенция да упражняват легитимно гражданско представителство в рамките на парламентарната демокрация. Гражданските движения и НПО са легализиран инструмент за допълнително представителство. Разликата е в достъпа до директно участие във властта. Партиите имат тази възможност, НПО – нямат. Непартийността на гражданското общество предоставя известна легитимност на представителите му, както и гъвкавост във взаимодействието с постоянно сменящи се политически партии във властта. Но пък не му позволява пряко участие в нея. Допреди две години зелените партии в България играеха минимална роля в демократичния процес и де факто в политическата палитра липсваше опция за “зелена” партийност. Но създаването на Зелените като политическа партия на целевата природозащитна общност направи заявка за промяна в статуквото – както в политическата палитра, така и в самия НПО сектор. Съответно – предизвика опозиция както от политическите партии, които се конкурират за участие във властта, така и от мнозина в НПО сектора, които държат да съхранят гражданската си идентичност.</p>	
3. РЕШЕНИЯ	
<p><i>3.1 Саморегулация.</i> Реално действащите природозащитници и техните организации нямат интерес да оставят дефинирането си в ръцете на външни фактори – държавата, медиите, съда. В техен интерес е да вземат този процес в свои ръце и да дефинират ценностните принципи, около които гравитира общността им. Досегашни инициативи в тази област не са постигнали успех и популярност по различни причини, една от които е, че са предприети извън рамките на подобна ценностно консолидирана общност, каквато съществува в природозащитния сектор.</p>	
<p><i>3.2 Формулиране и възприемане на общи ценности.</i> Формулиране на сравнително прост списък от ценности, зад които застават хората и организациите. За да има смисъл, трябва да бъде съпроводен от критерии и механизъм за контрол на спазването им. Така ще се гарантира възможност за реално самодефиниране от страна на общността и ще се премахне възможността за изпразване на хартата от съдържание, както става например с кодексите за етична журналистика.</p>	